

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI

FILOZOFICKÁ FAKULTA

KATEDRA BOHEMISTIKY

## **DETEKTIVNÍ CYKLUS PAVLA JANSY**

Bakalářská diplomová práce

**Gaja Kolářková**

**Česká filologie se zaměřením na editorskou práci ve sdělovacích prostředcích**

**Vedoucí práce: prof. PhDr. Lubomír Machala, CSc.**

Olomouc 2013

Prohlašuji, že jsem tuto bakalářskou práci vypracovala samostatně a uvedla v ní všechny použité zdroje a literaturu.

V Olomouci dne 25. 4. 2013

.....  
*podpis autorky práce*

Děkuji vedoucímu práce prof. PhDr. Lubomíru Machalovi, CSc., za čas věnovaný této práci, podnětné připomínky a rady.

## OBSAH

|                                                                                   |    |
|-----------------------------------------------------------------------------------|----|
| Úvod.....                                                                         | 5  |
| 2 Detektivní žánr.....                                                            | 6  |
| 2.1 Obecná charakteristika detektivního žánru.....                                | 6  |
| 2.2 Postava detektiva a jeho partnera .....                                       | 7  |
| 2.3 Typologie detektivního žánru .....                                            | 8  |
| 2.4 Vývoj světového detektivního románu.....                                      | 9  |
| 2.5 Vývoj českého detektivního románu .....                                       | 11 |
| 3 Pavel Jansa a jeho beletristická tvorba .....                                   | 16 |
| 4 Analyzované romány .....                                                        | 19 |
| 4.1 Tajnosti Renaty L. (2002).....                                                | 19 |
| 4.2 Malér pana Mahlera (2007) .....                                               | 19 |
| 4.3 Poslední waltz (2008) .....                                                   | 20 |
| 4.4 Malér s modrou krví (2009).....                                               | 20 |
| 4.5 Kámošky až za hrob (2009).....                                                | 21 |
| 4.6 Stařec a mord (2011) .....                                                    | 21 |
| 4.7 Záskok za pánaboha (2012).....                                                | 22 |
| 5 Prostředí .....                                                                 | 23 |
| 6 Detektivní postupy v Jansových románech .....                                   | 25 |
| 6.1 Pátrání a stopy .....                                                         | 25 |
| 6.2 Kompozice Jansových detektivních románů .....                                 | 28 |
| 7 Narativ v Jansových románech .....                                              | 30 |
| 8 Problematika morálky.....                                                       | 34 |
| 9 Pozice detektivní tvorby Pavla Jansy mezi současnými českými detektivkami... 37 |    |
| Závěr .....                                                                       | 43 |
| Anotace .....                                                                     | 45 |
| Summary .....                                                                     | 46 |
| Literatura a internetové zdroje .....                                             | 48 |

## Úvod

Tématem této bakalářské práce je detektivně románová tvorba Pavla Jansy. Po úvodním představení autora a lékaře Pavla Jansy a jeho celkové literární tvorby se zaměříme především na analýzu jeho románů s kriminální zápletkou, jmenovitě *Tajnosti Renaty L.*, *Maléry pana Mahlera*, *Poslední waltz*, *Malér s modrou krví*, *Kámošky až za hrob*, *Stařec a mord* a *Záskok za pánaboha*.

V první části práce se budeme zabývat detektivním žánrem obecně. Charakterizujeme jeho základní rysy, pravidla a postupy. Dále žánr rozdělíme podle nositele vyprávění a krátce popíšeme vývoj a znaky detektivního románu ve světovém i českém prostředí.

V druhé části seznámíme se životem a literární tvorbou Pavla Jansy. Důraz bude kladen na Jansovu beletristickou tvorbu s detektivní či kriminální zápletkou.

Ve třetí části představíme Jansovy postavy detektivů a hlavní detektivní zápletku jednotlivých analyzovaných románů. Na ukázkách představíme autorova oblíbená geografická i sociální prostředí, do kterých své romány umisťuje.

V následující části se pokusíme charakterizovat specifické rysy Jansovy autorské metody v jeho románech s kriminální zápletkou. Pokusíme se odhalit a charakterizovat jeho specifické využití detektivkových postupů. Především pak využití pro detektivní žánr neobvyklé kompozice vyprávění. Dále se pokusíme o analýzu autorova vypravěčského stylu v jednotlivých dílech. Přiblížíme si Jansovo střídání vypravěčů, a s tím související změny perspektivy ve vyprávění. Pokusíme se analyzovat autorovo užívání subjektivních forem vyprávění pro postihnutí dané problematiky.

V další části práce se budeme věnovat Jansově snaze postihnout, na pozadí kriminální zápletky, kriticko-společenskou rovinu ve výše uvedených románech. Budeme se věnovat problematice etiky a morálky postav, především pak postavy vypravěče.

V poslední části práce se pokusíme stanovit pozici Jansovy detektivní tvorby mezi současnými českými detektivkami. Zaměříme se především na jeho pozici v rámci edice Původní česká detektivka vydávané brněnským nakladatelstvím Moba, v rámci které byly výše uvedené detektivní romány vydány (s výjimkou románu *Tajnosti Renaty L.*, který jako chronologicky první vydalo nakladatelství Šulc a spol.).

Cílem práce je postihnout využití detektivních postupů v Jansových románech s kriminální zápletkou a vymezit prvky charakteristické pro jeho detektivní tvorbu.

Sledované prvky se pokusíme podložit pomocí ukázek z románů a dále budeme pracovat i se studiemi, recenzními příspěvky a rozhovory.

## 2 DETEKTIVNÍ ŽÁNŘ

### 2.1 Obecná charakteristika detektivního žánru

Encyklopedie literárních žánrů uvádí, že detektivka je jedním z žánrů kriminální literatury, v němž je líčen proces objasňování ztajmeného zločinu a že se jedná o jeden z klíčových žánrů populární epiky.<sup>1</sup>

Gilbert Keith Chesterton ve své stati *Obrana detektivek*<sup>2</sup> k detektivnímu žánru uvádí: „Nejen že je detektivka dokonale legitimní umělecký útvar, ale navíc má některé zcela konkrétní přednosti, jež mají společenský význam.“

Jak dále uvádí Lexikon literárních pojmů, jedná se o oblast populární produkce, která v sobě zahrnuje povídky, novely a romány, jejichž nejsilnějším motivem je motiv vraždy nebo zločinu, poutající svou senzačností čtenářovu pozornost.<sup>3</sup>

Karel Čapek ve stati *Holmesiana čili o detektivkách*<sup>4</sup> uvádí, že: „Abych mohl napsati tento článek o detektivkách, bylo mi probdítí celé noci: ovšem nikoli v hlubokém přemýšlení, nýbrž začten do nějaké strašně napínavé kriminální záhady, vyjeven, ztrácejí hlavu, bez sebe nedočkavostí, (...).“

Základem každé detektivky je tedy vždy zločin nebo konflikt, od něhož se odvíjí další děj a řešení tohoto zločinu či konfliktu bývá co nejméně pravděpodobné.<sup>5</sup> Vyprávění se primárně soustřeďuje k otázce „kdo je vrah“, přičemž odpověď na ni spolu s detektivem a jeho pomocníkem či pomocníky hledá i sám čtenář, z čehož vyplývá, že vyprávění je zaměřeno na vznik, rozvíjení, ověřování a zamítání detektivových (a s ním i čtenářových) hypotetických podezření, která autor konstruuje jako klamná nebo obtížně verifikovatelná.<sup>6</sup>

Čtenář je za svou snahu a bdělost odměněn, stejně jako byl i Karel Čapek<sup>7</sup>: „(...) znám nyní všechny detektivní metody, ale také všechny zločiny, úklady, technické prostředky, převleky, triky a špatnosti, kterých se může dopustit nejmazanější pachatel.“ Z tohoto výroku lze odhalit, že detektivní román se vyznačuje výstavbou dle závazného modelu, a směřuje tím následně k většímu nebo menšímu stupni stereotypnosti, jelikož

<sup>1</sup> MOCNÁ, Dagmar; PETERKA, Josef: Encyklopedie literárních žánrů. Paseka, Praha 2004, s. 106.

<sup>2</sup> CHESTERTON, Gilbert Keith: Obrana detektivek. In: Ohromné maličkosti. Vyšehrad, Praha 1994, s. 148.

<sup>3</sup> PAVERA, Libor; VŠETIČKA, František: Lexikon literárních pojmů. Nakladatelství Olomouc, Olomouc 2002, s. 76.

<sup>4</sup> ČAPEK, Karel: Holmesiana čili o detektivkách. In: Marsyas čili na okraj literatury. František Borový, Praha 1941, s. 200.

<sup>5</sup> PAVERA, Libor; VŠETIČKA, František: Lexikon literárních pojmů. Nakladatelství Olomouc, Olomouc 2002, s. 76.

<sup>6</sup> MOCNÁ, Dagmar; PETERKA, Josef: Encyklopedie literárních žánrů. Paseka, Praha 2004, s. 106.

<sup>7</sup> ČAPEK, Karel: Holmesiana čili o detektivkách. In: Marsyas čili na okraj literatury. František Borový, Praha 1941, s. 200.

čtenář požaduje postup, na který je při vnímání adaptován.<sup>8</sup> Díla detektivního žánru jsou proto také ve většině případů řazena k triviální literatuře. (viz 2.3)

Eduard Petrů ovšem s tímto zařazením detektivní literatury nesouhlasí. Ve své studii *Hodnotová hierarchie literatury* dokládá, že detektivní román jako literatura triviální se často přechyluje do roviny literatury umělecké a naopak i umělecká literatura může postupovat k literatuře triviální jako prostředku aktualizace, jak patrně na příkladu z díla Grahama Greena, jenž značně využívá postupů detektivního, špionážního či dobrodružného románu k dramatickému zachycení závažnějších morálních otázek.<sup>9</sup> Na tomto principu stojí i detektivně románová tvorba Pavla Jansy, jež se na pozadí detektivní zápletky snaží poukázat na problematiku etiky a morálky postav ze střední a vyšší společenské vrstvy.

## 2.2 Postava detektiva a jeho partnera

Nositelem epického dění je detektiv, který je intelektuálním hrdinou, jehož charakteristika není, stejně jako u ostatních postav, komplexní a který disponuje mimořádnými (nežádka přímo nadlidskými) pozorovacími a kombinačními schopnostmi; ve 20. století doplněnými rovněž pronikavou znalostí lidské psychiky.<sup>10</sup> Jedná se o postavu, která stojí mimo zobrazované dění, protože na něm není citově nijak zainteresována a může se tedy jevit poněkud výstředně či podivně.

Navenek detektiv často působí jako bezbranný outsider, který je okolím logicky podceňován. Což však dle *Encyklopedie literárních žánrů* detektiva polidšťuje a umožňuje čtenáři, aby se s ním i přes jeho výjimečné intelektuální schopnosti identifikoval.<sup>11</sup>

Dalším prvkem, který polidšťuje postavu detektiva, je často jeho společník nebo pomocník při řešení zločinu. Například v knihách Arthura Conana Doylea je zlidšťujícím faktorem Sherlocka Holmese postava vnímavého a chápavého partnera, v tomto případě doktora Watsona, který v knihách navíc zastupuje ne vždy stejně geniálně nadaného čtenáře. Přes postavu doktora Watsona může i čtenář získat indicie vedoucí k pozdějšímu odhalení a vyřešení zločinu.

*Encyklopedie literárních žánrů* uvádí ještě druhý typ detektiva, jenž se nově objevil v průběhu 20. století, a který stojí v protikladu ke zmíněnému romantickému pojetí

---

<sup>8</sup> PETRŮ, Eduard: *Hodnotová hierarchie literatury*. In: Kol. autorů: *Literatura a komerce*. Vydavatelství Univerzity Palackého, Olomouc 2004, s. 9.

<sup>9</sup> Tamtéž, s. 10.

<sup>10</sup> MOCNÁ, Dagmar; PETERKA, Josef: *Encyklopedie literárních žánrů*. Paseka, Praha 2004, s. 106.

<sup>11</sup> Tamtéž.

detektiva. Objevuje se typ tzv. obyčejného detektiva, kdy může roli detektiva zastávat řadový příslušník policie, soukromý detektiv či pouze obyčejný člověk, jemuž spáchaný zločin bezprostředně zasáhne do života a jenž má zdůraznit rutinní stránku detektivní práce, její obyčejnost a trpělivé spění k dopadení pachatele.<sup>12</sup>

### 2.3 Typologie detektivního žánru

„Mistrovské dílo umělecké literatury v jistém smyslu nepatří k žádnému žánru, jediné ke svému vlastnímu; naproti tomu mistrovské dílo triviální literatury je to, jež svému žánru nejlépe odpovídá. Detektivní román má své normy, a proto psát „lépe“, než to příslušné normy vyžadují, znamená vlastně psát „hůře“. Ten, kdo chce „vylepšit“ detektivní román, píše „literaturu“, nikoli detektivku.“ Podle této definice, kterou uvedl Tzvetan Todorov ve své studii *Typologie detektivního románu*<sup>13</sup>, se mistrovský detektivní román pozná podle míry podřízenosti žánrovým normám.

Ve stejné studii se Todorov snaží o rozlišení a popis jednotlivých druhů detektivního románu a od nich odvozených žánrů. Rozlišuje tři základní druhy detektivního románu<sup>14</sup>:

1. **Detektivní román klasický**, který nazývá románem s tajemstvím. Tento román se dle Todorova vyznačuje jistou dualitou, jelikož neobsahuje pouze jeden příběh, nýbrž příběhy dva: příběh zločinu a příběh vyšetřování.
  - a. První příběh nemá s knihou nic společného, jelikož popisuje historii zločinu, který se odehrál před příběhem druhým. Příběh vypráví „to, co se opravdu stalo“. Je nepřítomný, ale reálný a snaží se hlavně dodat vysvětlení, jelikož bez něj nemůže být druhý příběh ponechán.
  - b. Druhý příběh slouží k objasnění souvislostí, jedná se o tedy příběh vyšetřování. Příběh vysvětluje, „jak se čtenář dozvěděl o tom, co se stalo“. Je přítomný, ale často ve své podstatě bezvýznamný.
2. **Detektivní román černý**, který má v sobě opět obsaženy dva příběhy, ty se však autor (vypravěč) snaží propojit tím, že první příběh ruší a druhý se naopak snaží oživit. Rušení prvního příběhu však není povinné. Vyprávění zločinu se překrývá s dějem, nemá nikdy formu vzpomínek, protože neexistuje cílový bod, ze kterého by se vypravěč ohlížel za minulými událostmi. Navíc je zde i nejistota, zda se vypravěč dožije konce příběhu. Rozvíjí se kolem několika konstantních témat, jako

<sup>12</sup> MOCNÁ, Dagmar; PETERKA, Josef: Encyklopedie literárních žánrů. Paseka, Praha 2004, s. 107.

<sup>13</sup> TODOROV, Tzvetan: Typologie detektivního románu, In: Poetika prózy. Triáda, Praha 2000, s. 101.

<sup>14</sup> Tamtéž, s. 102–109.

je násilí, zločiny či nemorálnost postav. Není zde záhada, není zde tedy ani příležitost k dohadům (na rozdíl od románu s tajemstvím, který definici naplňuje již svým označením). Čtenáře i přesto pohání určitý zájem. Podle podstaty tohoto zájmu se poté odráží i samotná výstavba detektivního příběhu.

- a. Zvědavost, kdy se v příběhu postupuje od důsledku k příčině. Čtenář tedy vychází z určitého výsledku (mrtvola a několik základních indicií) a snaží se najít konkrétní příčinu (viník a jeho případné pohnutky).
- b. Napětí, kdy se v příběhu naopak postupuje od příčiny k důsledku. Čtenář se dozví nejprve určité výchozí údaje (padouch se připravuje na zločin) a jeho další zájem je udržován očekáváním toho, co se stane (zločin, mrtvola).

**3. Detektivní román s napětím**, který kombinuje vlastnosti dvou předchozích druhů detektivního románu. Od románu s tajemstvím přejímá záhadu a dvojí příběh (příběh odehrávající se v minulosti a příběh odehrávající se v přítomnosti), neomezuje se však na pouhé zjišťování pravdy. Záhada se v románu s napětím stává spíše východiskem. Objevují se zde i oba druhy čtenářova zájmu (zvědavost, jak se vysvětlí minulé události a napětí, co se stane s hlavními postavami dále). V průběhu let se objevily nové podtypy tohoto druhu detektivního románu.

- a. Příběh zranitelného detektiva, kdy detektiv ztrácí imunitu. Detektiv tedy není nezávislým pozorovatelem, může být zraněn a neustále riskuje svůj život.
- b. Příběh podezřelého v roli detektiva, kdy se zločin odehraje zpravidla na začátku knihy, podezření policie se zaměří na určitou osobu (která je současně hlavní postavou) a ta pak musí sama najít skutečného viníka, aby dokázala svou nevinu. Do tohoto podtypu by se s určitými výhradami dala zařadit právě detektivně románová tvorba Pavla Jansy.

## **2.4 Vývoj světového detektivního románu**

Za zakladatele detektivního žánru je považován americký spisovatel a básník Edgar Allan Poe, který ve svých pěti detektivních povídkách specifikoval základní žánrový model, na jehož základě se později začínají formovat dvě základní linie detektivního žánru. Formuje se linie klasické, intelektuální detektivky (na kterou navázali např. Arthur Conan Doyle, Gilbert Keith Chesterton nebo Agatha Christie) a linie detektivky senzační s prvky

černého románu, respektive hororu či thrilleru (na kterou navázali např. S. S. Van Dine nebo Edgar Wallace, tedy předchůdci dobrodružných a senzačních románů).<sup>15</sup>

Podle Pavla Gryma<sup>16</sup> vznikl detektivní román v návaznosti na klasický dobrodružný román, kdy je fantaskní děj tradičního románu hrůzy obohacen světem logiky a jedná se tedy o zrcadlo (nedokonalé a někdy neúplné) určité životní zkušenosti a zcela reálné situace. Proto se autoři detektivního románu nebrání ani kritickému tónu na adresu společnosti. Jak Grym dále uvádí<sup>17</sup>, existují tedy i autoři, pro které je toto společenské hledisko zásadní a detektivní zápletky je tu proto, aby pro svůj kritický postoj mohli využít krizového momentu otevřené, na život a na smrt vyhocené, srážky; tudíž někdy vlastní řešení záhady, pro detektivku charakteristické, ustupuje do pozadí.

Přímí následovníci Edgara Allana Poea, kteří se však objevili až o čtvrtstoletí později, se zaměřují právě na toto společenské hledisko. Jedná se o Charlese Dickense a jeho román *Tajemství Edwina Drooda* a jeho přítele Wilkieho Collinse a jeho knihu *Měsíční kámen* (která je považována na nejlepší detektivku všech dob<sup>18</sup>).

Další autoři poté pojmají detektivku jako žánr populární literatury. Představitelem této linie je především Arthur Conan Doyle a jeho příběhy s postavou Sherlocka Holmese, kdy je detektivka pojata jako intelektuální hra.

Ve 20. letech 20. století se ve Spojených státech zrodila tzv. **drsná škola**, která situovala zločin do amerických velkoměst za časů prohibice, ovládaných gangsterskými tlupami, zkorumpovanou policií a prodejními politiky.<sup>19</sup> K nejvýznamnějším představitelům této linie patří Dashiell Hammett a Raymond Chandler, kteří svým zřetelným sociálně-kritickým podtextem míří spíše k teritoriu společenského románu, dále pak Peter Cheyney, Mickey Spillane nebo Earle Stanley Gardner se svým advokátem Perrym Masonem.<sup>20</sup>

Detektivka se dále rozvíjí především ve Velké Británii, Spojených státech amerických a Francii, kde se objevují snahy o posílení literární prestiže detektivky, především pak v prózách Dorothy Leigh Sayersové s postavou „detektiva z libosti“ lorda Petra, v prózách z divadelního prostředí Ngaio Marshové, v detektivkách se sugestivní atmosférou skrytého zla Phyllis Dorothy Jamesové, dále pak v prózách tvůrce empatického komisaře Maigreta

<sup>15</sup> PAVERA, Libor; VŠETIČKA, František: Lexikon literárních pojmů. Nakladatelství Olomouc, Olomouc 2002, s. 77.

<sup>16</sup> GRYM, Pavel: Sherlock Holmes a ti druzí. Čtení o detektivech a detektivkách. Vyšehrad, Praha 1988, s. 20.

<sup>17</sup> Tamtéž, s. 20–21.

<sup>18</sup> MOCNÁ, Dagmar; PETERKA, Josef: Encyklopedie literárních žánrů. Paseka, Praha 2004, s. 108.

<sup>19</sup> Tamtéž, s. 108–109.

<sup>20</sup> Tamtéž, s. 109.

Georgese Simenona a v povídkách a románech Agathy Christieové, která je nezdárka považovaná za špičku žánru.<sup>21</sup>

Po 2. světové válce se objevují tendence nahradit postavu Velkého detektiva přirozenějšími a běžnému životu blížími hrdiny.<sup>22</sup> Detektiv je tedy nahrazen týmem spolupracovníků a důraz je kladen na líčení každodenní práce policejního týmu.<sup>23</sup>

Tuto linii vývoje v přímé návaznosti na drsnou školu představuje v americké literatuře Ed McBain a jeho tým policistů 87. revíru města Isoly; v evropském prostředí se jí nejvíce přiblížila švédská manželská a spisovatelská dvojice Maj Sjöwallová a Per Wahlöö, která silnou společensko-kritickou tendencí posunula detektivku až na pomezí politického pamfletu.<sup>24</sup>

Vedle kolektivních detektivů vzniká a postupně nabývá na kvantitě i kvalitě také detektivka bez detektiva, kdy se pozornost přesouvá na oběť nevysvětlitelných, nepochopitelných událostí, která si musí bez opory zákona pomáhat sama; nebo se autoři zaměřují na psychologii pachatele, který se připravuje k činu.<sup>25</sup> Mezi představitele této linie patří romány Jamese Hadleyho Chase, Patrica Quentina, Ruth Rendellové, nebo Pascala Boileaua a Thomase Narcejaca.

Phyllis Dorothy Jamesová ve svém *Povídání o detektivkách* charakterizuje současnou detektivní tvorbu, která dle ní nejenže od meziválečného období prošla dalším vývojem, ale prodělala dokonce i renesanci: „Dnešní detektivky jsou realističtější, pokud jde o přístup k vraždě, autoři se lépe vyznají ve vědeckých metodách, které se při vyšetřování zločinů používají, důkladněji popisují prostředí, v němž se román odehrává, jsou sexuálně otevřenější a více než kdy dřív se ve svých prózách blíží románům středního proudu.“<sup>26</sup>

## 2.5 Vývoj českého detektivního románu

Vývojová cesta české detektivky je ve srovnání se světovou literaturou podstatně kratší, i proto se česká ani slovenská detektivka nemůže chlubit postavou Velkého Detektiva, který by mohl stát po boku Holmese nebo Poirota.<sup>27</sup> Čeští čtenáři se

---

<sup>21</sup> MOCNÁ, Dagmar; PETERKA, Josef: Encyklopedie literárních žánrů. Paseka, Praha 2004, s. 109.

<sup>22</sup> GRYM, Pavel: Sherlock Holmes a ti druzí. Čtení o detektivech a detektivkách. Vyšehrad, Praha 1988, s. 243.

<sup>23</sup> MOCNÁ, Dagmar; PETERKA, Josef: Encyklopedie literárních žánrů. Paseka, Praha 2004, s. 109.

<sup>24</sup> GRYM, Pavel: Sherlock Holmes a ti druzí. Čtení o detektivech a detektivkách. Vyšehrad, Praha 1988, s. 244–246.

<sup>25</sup> Tamtéž, s. 248–249.

<sup>26</sup> JAMESOVÁ, Phyllis Dorothy: Povídání o detektivkách. MOTTO, Praha 2011, s. 137–138.

<sup>27</sup> GRYM, Pavel: Sherlock Holmes a ti druzí. Čtení o detektivech a detektivkách. Vyšehrad, Praha 1988, s. 259.

s plnokrevnou detektivkou setkávali hlavně v překladech na začátku 20. století, kdy dostali do rukou díla Arthura Conana Doylea, Edgara Wallace, Freemana Willse Croftse, Agathy Christiové, S. S. van Dina, Georgea Simenona a dalších, spíše horších autorů.<sup>28</sup>

Největší proslulosti u českých čtenářů dosáhl seriál o dobrodružstvích soukromého detektiva Nicka Cartera, jehož domácí obdobou se stala série s detektivem Léonem Cliftonem, situovaná do Ameriky.<sup>29</sup>

Česká detektivní tvorba se začíná výrazněji vyvíjet až mezi světovými válkami a pro její začátky je rozhodující příklad u nás přeložených zahraničních autorů.<sup>30</sup> Problematickým prvkem se stalo prostředí, ve kterém se detektivky odehrávají. „Domácí čtenář je ochoten přijmout tisíc a jednu konvenci ve vražedném příběhu, který se odehrává kdekoli jinde.“<sup>31</sup> Toto uvažování podporovali i samotní autoři, jelikož své knihy vydávali pod anglicky znějícími pseudonymy a své detektivní příběhy situovali do cizího prostředí londýnských ulic anebo do prostředí anglických šlechtických sídel na venkově.

Za zakladatele české literární detektivky je považován Emil Vachek, který sice vyšel z anglické tradice, ale své příběhy situoval do Čech. V postavě detektiva Klubíčka položil základ tradice obyčejných českých detektivů, naplněných pochopením pro lidské slabosti.<sup>32</sup> Pavel Grym jej charakterizuje takto<sup>33</sup>: „Jeho policejní inspektor Klubíčko, vytvořený údajně dle Vachkova přítele, majitele pražské detektivní kanceláře Bubníka, si ovšem nečiní nároky na genialitu slavných vzorů. Je to poctivý a obětavý dřič, v podstatě dobromyslný, i když trochu zakyslý starý mládenec, který jde za pachatelem pomalu, trpělivě, neokázale a bez tradičního divadélka v závěru.“

Nejproduktivnějším meziválečným autorem detektivních románů byl Eduard Fiker. Většinu svých titulů situoval do cizího prostředí (*Noc na Arnwaysu*, 1934), v jiných pomohl zdomácnění akčního typu detektivky lokalizací do poutavě vykresleného prostředí pražské periferie (*Zinková cesta*, 1942).<sup>34</sup>

Poválečné roky nebyly pro detektivku příznivým obdobím. Dochází k útlumu a redefinování žánru. Důsledkem toho byl také příklon detektivní literatury k mělkým špionážním námětům.

---

<sup>28</sup> SIROVÁTKA, Oldřich: Literatura na okraji. Československý spisovatel, Praha 1990, s. 19.

<sup>29</sup> MOCNÁ, Dagmar; PETERKA, Josef: Encyklopedie literárních žánrů. Paseka, Praha 2004, s. 109.

<sup>30</sup> GRYM, Pavel: Sherlock Holmes a ti druzí. Čtení o detektivech a detektivkách. Vyšehrad, Praha 1988, s. 259.

<sup>31</sup> Tamtéž.

<sup>32</sup> MOCNÁ, Dagmar; PETERKA, Josef: Encyklopedie literárních žánrů. Paseka, Praha 2004, s. 110.

<sup>33</sup> GRYM, Pavel: Sherlock Holmes a ti druzí. Čtení o detektivech a detektivkách. Vyšehrad, Praha 1988, s. 261.

<sup>34</sup> MOCNÁ, Dagmar; PETERKA, Josef: Encyklopedie literárních žánrů. Paseka, Praha 2004, s. 110.

Systematičtěji se detektivce začínají věnovat až autoři dnešní nejstarší generace, Václav Erben, Hana Prošková a Eva Kačírková. Mezi těmito autory vidí Pavel Grym<sup>35</sup> určitý rozdíl: „ (...) obě autorky se v motivaci dost často zabývají psychickou poruchou pachatele, zatímco Erben v detektivní kombinaci zajímá porucha charakteru ve spojení se sociálním zařazením postavy.“

Od poloviny padesátých let se začaly objevovat úvahy o možném využití detektivního žánru k propagačním a výchovným účelům, to však pouze v případě, že detektivka zásadně promění svůj charakter; důraz měl být položen na vykreslení práce detektivního aparátu, detektiv měl být zbaven individualistické výlučnosti a mnohem více prostoru mělo být věnováno zachycení společenských souvislostí spáchaného zločinu.<sup>36</sup> Toto pojetí využili jak starší autoři a klasikové žánru jako byl Emil Vachek (*Černá hvězda*, 1959) a Eduard Fiker (*Série C-L*, 1958; *Kilometr devatenáct*), tak i autoři noví (např. Pavel Hanuš: *Jupiter s pávem*, 1957).

V šedesátých letech poté dochází k celospolečenskému uvolňování norem. Čtenáři jsou seznamováni se světovou produkcí tzv. drsné školy, jejíž klíčoví autoři začali být v průběhu šedesátých let soustavně překládáni.<sup>37</sup>

Původní produkce se však soustřeďuje na poněkud jiné varianty detektivního žánru. Cestou historické detektivky se vydal např. Josef Nesvadba v novele *Případ zlatého Budhy* (1960), kde přináší náhled do dějin dělnického hnutí.<sup>38</sup>

Osobitým příspěvkem do historie detektivního žánru byl groteskní triptych předčasně zesnulého překladatele, teoretika a autora Jana Zábrany, který v krátkém sledu vydal trojici románů *Vražda pro štěstí*, *Vražda se zárukou* a *Vražda v zastoupení*, ve kterých dodržel tradiční postupy klasické detektivky a zároveň je postavil na hlavu.<sup>39</sup>

Charakter intelektuálních šarád měly detektivní povídky Josefa Škvoreckého ze současnosti (*Smutek poručíka Borůvky*, 1966; *Hříchy pro pátera Knoxe*, 1973).<sup>40</sup>

Povahu retrospektivních reportáží měla trojice knížeček Jiřího Marka s postavou policejního rady Vacátka (*Panoptikum starých kriminálních příběhů*, 1968; *Panoptikum hříšných lidí*, 1971; *Panoptikum Města pražského*, 1979).<sup>41</sup>

---

<sup>35</sup> GRYM, Pavel: *Sherlock Holmes a ti druzí. Čtení o detektivech a detektivkách*. Vyšehrad, Praha 1988, s. 262.

<sup>36</sup> MOCNÁ, Dagmar; PETERKA, Josef: *Encyklopedie literárních žánrů*. Paseka, Praha 2004, s. 111.

<sup>37</sup> Tamtéž.

<sup>38</sup> SIROVÁTKA, Oldřich: *Literatura na okraji. Československý spisovatel*, Praha 1990, s. 64–65.

<sup>39</sup> GRYM, Pavel: *Sherlock Holmes a ti druzí. Čtení o detektivech a detektivkách*. Vyšehrad, Praha 1988, s. 262–263.

<sup>40</sup> MOCNÁ, Dagmar; PETERKA, Josef: *Encyklopedie literárních žánrů*. Paseka, Praha 2004, s. 111–112.

Literárně ambiciózní modifikaci detektivky pěstovala především Hana Prošková, jejíž povídky využívají postupů psychologické prózy a které uvedly do české literatury osobitý typ amatérského detektiva malíře Horáce, precitlivělého outsidera, spoluprožívajícího s obětmi i jejich vrahy tíhu života (*Měsíc s dýmkou*, 1966).<sup>42</sup>

Nejbližší klasickému modelu oddechově pojaté intelektuální detektivky byl specialista detektivního žánru Václav Erben, který si stvořil postavu provokativně atypického kapitána pražské kriminálky Michala Exnera – elegantního bonviána s velmi nesocialistickou zálibou v drahých autech, dokonalém oblečení a krásných ženách, spojujícího mimořádné kombinační schopnosti s lehkou arogancí vůči průměrnému okolí (*Poklad byzantského kupce*, 1964; *Vražda pro zlatého muže*, 1969; *Efektivně mrtvá žena*, 1970; ad.).<sup>43</sup>

V sedmdesátých letech dochází k definitivní likvidaci postavy „velkého detektiva“ ve sbírce šesti povídek Evy Kačírkové nazvané *Masožravé rostliny* (1975), kdy úlohu detektiva přebírá obyčejný člověk (často člověk nějak vyšinutý nebo alkoholik blízký blázinci), který se náhodně připlete k vraždě a pátrá na vlastní pěst.<sup>44</sup>

Za normalizace dále došlo k revitalizaci sešitové produkce kriminální literatury triviálního typu, a to zejména v periodické **edici Magnet**, která byla oficiálně přijatelná tím, že kladla důraz na vyličení týmové práce profesionálních vyšetřovatelů a měla výrazně ideologickou strukturu, zachycující zločin jako součást ideologické diverze.<sup>45</sup>

Ideologizace obrazu zločinnosti byla příznačná pro značnou část epizod televizního seriálu Třicet případů majora Zemana z pera dramaturga pořadu Jiřího Procházky, jež byly rovněž vydávány knižně (*Hon na lišku*, 1978; *Hrdelní pře*, 1978).<sup>46</sup>

V edici Magnet vyšla detektivní próza Bohumila Liperta *Mrtvá z jezera* (1982), kde vyšetřovatelům chybí rovnocenný protihráč a jejímž tématem je hospodářská kriminalita.<sup>47</sup>

Rok 1989 s sebou přinesl nejen liberalizaci knižního trhu, ale také legalizaci populární literatury. Politická a ekonomická situace umožnila vedle pokračování dosavadní produkce v nových podmínkách (skupina autorů kolem někdejšího Magnetu založila vlastní

---

<sup>41</sup> GRYM, Pavel: Sherlock Holmes a ti druzí. Čtení o detektivech a detektivkách. Vyšehrad, Praha 1988, s. 263.

<sup>42</sup> MOCNÁ, Dagmar; PETERKA, Josef: Encyklopedie literárních žánrů. Paseka, Praha 2004, s. 112.

<sup>43</sup> Tamtéž.

<sup>44</sup> HRABÁK, Josef: Napínavá četba pod lupou: Ze studií o paraliteratuře. Československý spisovatel, Praha 1986, s. 127.

<sup>45</sup> MOCNÁ, Dagmar; PETERKA, Josef: Encyklopedie literárních žánrů. Paseka, Praha 2004, s. 112.

<sup>46</sup> Tamtéž, s. 113.

<sup>47</sup> HRABÁK, Josef: Napínavá četba pod lupou: Ze studií o paraliteratuře. Československý spisovatel, Praha 1986, s. 135.

vydavatelství) rovněž rozšíření výrazové palety žánrů o nové polohy.<sup>48</sup> Dle Jaroslava Formánka česká detektivka po listopadu neprošla příliš veselým obdobím, jelikož ji „zválcovali“ zahraniční autoři, jejichž kvalitním titulům nedokázali domácí spisovatelé konkurovat.<sup>49</sup>

Jaroslav Velinský, který v 70. a 80. letech navazoval na tradice předúnorové zábavné detektivní tvorby a zároveň je adaptoval pro nové kulturní podmínky (série se odehrává v 50. letech s postavou soustružníka a zároveň amatérského detektiva), začleňuje po roce 1990 do svých próz postupy americké drsné školy, v jejichž duchu zachycuje porevoluční realitu jako nepřehlednou podnikatelskou džungli, jež je vhodným podhoubím zločinu (*Konec perského prince*, 1995).<sup>50</sup>

V současné době patří česká detektivní tvorba k nejlépe prodávaným produktům tuzemské scény. Vydáváním detektivních titulů se zabývá plzeňské nakladatelství Nava, které se od roku 1990 specializuje na brožované publikace povídek s detektivní tematikou. Dále se vydáváním detektivní literatury zabývá nakladatelství Motto nebo nakladatelství Šulc a spol.

Ve vydávání detektivek se aktuálně nejvíce angažuje brněnské nakladatelství Moba, které vydává edici **Původní česká detektivka**. V této edici vydává jak klasiky žánru (tedy Evu Kačírkovou, Hanu Proškovou nebo Václava Erbena), tak i současné mladší autory (Juana Zamoru nebo Veroniku Černouckou).

Mezi pravidelně publikující autory v této edici se v současnosti propracoval i Pavel Jansa, jenž ve své detektivní tvorbě důmyslně pracuje s tajemstvím a postupně odhalovanou záhadou, většinou spojenou se zdánlivě bezúhonnými lidmi.<sup>51</sup> Dalším autorům se poté věnuje devátá kapitola této práce, ve které se snažíme zařadit tvorbu Pavla Jansy do kontextu současné české detektivní produkce.

---

<sup>48</sup> MOCNÁ, Dagmar; PETERKA, Josef: Encyklopedie literárních žánrů. Paseka, Praha 2004, s. 113.

<sup>49</sup> FORMÁNEK, Jaroslav. 2008. Případ detektivka [online]. Respekt [citováno 4. 4. 2013]. Dostupné z WWW: <[http://respekt.ihned.cz/index.php?p=R00000\\_d&&article\[id\]=36381570](http://respekt.ihned.cz/index.php?p=R00000_d&&article[id]=36381570)>

<sup>50</sup> MOCNÁ, Dagmar; PETERKA, Josef: Encyklopedie literárních žánrů. Paseka, Praha 2004, s. 113.

<sup>51</sup> Tamtéž.

### 3 PAVEL JANSÁ A JEHO BELETRISTICKÁ TVORBA

Prof. MUDr. Pavel Jansa, DrSc., se narodil 27. 5. 1942 v Prostějově. Po maturitě na prostějovském gymnáziu vystudoval Lékařskou fakultu Univerzity Jana Evangelisty Purkyně (nynější Masarykova univerzita v Brně). Po promoci působil na této fakultě jako vědecký pracovník a za svou činnost byl roku 1975 jmenován docentem.

Ve svém vědeckém výzkumu se Jansa zabýval zejména patologií obranných reakcí zprostředkovaných buňkami, imunitou a transplantací. Za svou vědeckou činnost na Univerzitě Karlově získal v roce 1979 titul DrSc. a stal se tak nejmladším doktorem věd v republice. Titul profesora získal roku 1983 tamtéž. Od roku 1971 pracoval Jansa také jako pedagog a vědecký pracovník Ústavu patologie Lékařské fakulty Univerzity Palackého v Olomouci, kde působil až do roku 1994. Během své kariéry dále působil na zahraničních pracovištích v Rakousku, Německu, Velké Británii a Spojených státech amerických.

Jansa je autorem a spoluautorem řady monografií, učebních textů a značného množství časopiseckých prací věnujících se lékařství (během svého profesního působení publikoval okolo čtyř set odborných publikací). Za svou dlouholetou práci obdržel mimo jiné cenu České lékařské společnosti a členství v New York Academy of Sciences.

Se svou ženou Katarínou, jež je docentkou stomatologie, má Jansa dva syny, z nichž starší pracuje jako lékař a mladší je právníkem.

Od roku 1994 pracuje Jansa v soukromé sféře jako manažer medicínského výzkumu a marketingu, poradce farmaceutických firem, editor a překladatel. Psaní detektivních románů se věnuje od roku 1990 a dosud vydal na třicet tři knižních titulů. V knihách Jansa využívá svou dokonalou znalost nemocničního prostředí, do kterého často umisťuje zápletku svých próz. Pro Jansovu tvorbu je typická cyklická práce s textem. Ke značnému počtu vydaných textů se po čase vrací, přepracovává je, kombinuje zápletky různých textů nebo využívá dílčí motivy jako podklad pro další knihy.

Jansovými prvními literárními pokusy na počátku 90. let byly sbírky detektivních povídek z nemocničního prostředí *Začalo to Belmondem* (1991), *Smrt je nejlepší kádrovák* (1992), *Všechno je na prodej* (1993), *Nás nedostanou* (1994) a *Pod svícnem tma* (1994).

Pro další vydání Jansa tyto povídky výrazně přepracoval a knihy opatřil novými názvy. Konkrétně se jedná o knihy *Hříšní lidé v bílém* (1996); *Hříchy českých doktorů* (1997); *Pokušení českých doktorů* (1998); *Zabiješ, pokradeš, zesmilníš* (1998); *Ráj není pro mrtvé* (1998) a *Podraz* (1999).

V 90. letech napsal Jansa kromě detektivních povídek i dva romantické příběhy s detektivní zápletkou nazvané *Doktoři nejsou andělé* (1998) a *Doktoři přejí lásce* (1999). Na motivy těchto příběhů poté v roce 2004 vyšel román s kriminální zápletkou nazvaný *Mizerové*, ve kterém Jansa líčí osudy členů doktorského rodu se značně pestrým milostným životem. Přes tyto povídkové sešity z 90. let se Jansa později vypracoval až k brilantním románům s kriminální zápletkou, které nyní publikuje v edici **Původní česká detektivka** brněnského nakladatelství Moba.<sup>52</sup>

Přelomem v Jansově tvorbě bylo vydání novely *Gaudeamus* (1999), kterou autor o několik let později výrazně přepracoval a rozšířil do čtenářsky atraktivního, avšak myšlenkově hlubokého a ironického románu *Účtování* (2006), jehož hrdinou je český lékař, který se po letech strávených v cizině vrací do Čech, aby mohl konečně účtovat s minulostí, sám se sebou a s lidmi, kteří se podepsali na jeho osudu.<sup>53</sup>

Na přelomu tisíciletí napsal Jansa další dva romány s detektivní zápletkou, a to *Nejlepší se neodpouští* (2000), ve kterém se prolíná vyšetřování současného zločinu s vyprávěním zestárlého venkovského doktora o tom, jak do osudu jeho rodiny zasáhly rozličné dějinné zvraty; a *Muži žijí dvakrát* (2001) z prostředí špionáže ve farmaceutickém průmyslu.

Jansa je dále autorem řady společenských románů bez kriminálních zápletek. Zejména románu *Příliš krátké známosti* (2003), ve kterém se z děje, jenž se rozvíjí na způsob moderního doktorského dekameronu, najednou stane ironické zrcadlo složité doby od 70. let minulého století po současnost.<sup>54</sup> Dále sem náleží již výše zmiňovaný generační román *Účtování* (2006), absurdní groteska z roku 2007 nazvaná *Ďábelské puzzle* a humoristický román *Mít své dny* (2008). Následujícího roku autor vydal svůj prozatím jediný thriller nazvaný *Akce Muslim*, který s ostatními Jansovými knihami spojuje autorovo oblíbené lékařské prostředí, ironický humor a specifický vyprávěčský styl.

Tato bakalářská práce se pak zaměřuje především na analýzu románů s kriminální zápletkou, kterým se autor soustavně a věrně věnuje od počátku nového tisíciletí.

Jedná se o román *Tajnosti Renaty L.* vydaný roku 2002 u nakladatelství Šulc a spol., dále pak především romány vydávané v edici Původní česká detektivka. Mezi tyto romány patří *Malér pana Mahlera* (2007), s nímž autor zvítězil ve 4. ročníku literární soutěže pro

---

<sup>52</sup> CERMANOVÁ, Lucie. 2008. Jansa Pavel [online]. Centrum české detektivky [citováno 29. 3. 2013]. Dostupné z WWW: <<http://detektivky.bestfoto.info/cz/jansa-pavel-id2008090106.html>>

<sup>53</sup> SVOBODA, Pavel. 2008. Ironický vypravěč Pavel Jansa [online]. Britské listy [citováno 29. 3. 2013]. Dostupné z WWW: <<http://blisty.cz/art/42435.html>>

<sup>54</sup> Tamtéž.

autory původní české detektivky „O poklad byzantského kupce“; dále romány *Poslední waltz* (2008), *Malér s modrou krví* (2009), *Kámošky až za hrob* (2009), *Stařec a mord* (2011) a *Záskok za pánaboha* (2012). Prozatím posledním Jansovým románem s kriminální zápletkou je *Případ samorost*, jehož vydání je naplánováno na rok 2013. Z tohoto důvodu není tomuto románu v bakalářské práci věnována pozornost.

Pavla Jansu lze označit za velice plodného autora na poli detektivního žánru, který se kromě zábavy snaží přinést i svébytný umělecký obraz současného světa a české společnosti. Jak o něm píše Pavel Svoboda: „Jeho svět není černobílý, autor nikdy nepoklonkuje vítězům, ani nešlape po mrtvolách, ale udržuje si ironický odstup a názor ponechává na čtenáři.“<sup>55</sup> Za autorovu nespornou přednost označuje dar nadhledu a ironie. „S nadhledem nám sděluje, že lidské nectnosti nejsou dílem jednoho režimu.“<sup>56</sup>

Jansa s oblibou využívá mozaikovitého zprostředkování příběhu, který ve většině případů vypráví více postav. Svou specifickou kompozicí příběhů, jazykem a svébytným vypravěčským stylem se autor postupně posunuje od zábavných detektivních románů k románům tzv. „velké literatury“.

---

<sup>55</sup> SVOBODA, Pavel. 2008. Ironický vypravěč Pavel Jansa [online]. Britské listy [citováno 29. 3. 2013]. Dostupné z WWW: <<http://blisty.cz/art/42435.html>>

<sup>56</sup> Tamtéž.

## 4 ANALYZOVANÉ ROMÁNY

### 4.1 Tajnosti Renaty L. (2002)

V románu *Tajnosti Renaty L.* Jansa zčásti využil zápletku své vlastní kriminální novely *Podraz*. Román ve svém jádru pojednává o vraždě mladé studentky Renaty Langové, dcery děkana lékařské fakulty. V roli vypravěče se postupně vystřídá docent Jan Berg, s nímž se Renata sblíží a zapojí jej do zorganizování svého fingo vaného únosu, a později detektiv Josef „Pepi“ Kraus, který je vyšetřováním Renatiny vraždy pověřen.

Postava Krause je značně typizovaná, jedná se o bývalého policistu, nyní soukromého detektiva, jenž pohrdá kolektivním aparátem policie a řeší případ vlastní metodou. Svých známostí u policie však využívá pro získání informací, které by si sám nemohl opatřit, např. zápisy výslechů osob podezřelých z Renatiny vraždy či prozatímní závěry vyšetřovatelů.

Příběh, v jehož základu stojí vyšetřování vraždy, se brzy rozvine ve vyprávění o otázkách viny, trestu a morálních aspektech lidského života. Krausovi se podaří totožnost vraha odhalit, chybí mu však reálné důkazy pro usvědčení před soudem. Rozhodne se tedy vzdát jakýchkoliv morálních zásad a vzít spravedlnost do vlastních rukou. Psychickým nátlakem chce pachatelku přimět k přiznání na policii. Pachatelka vraždy nakonec spáchá sebevraždu, čímž je vyšetřovaný případ uzavřen. Příběh však pokračuje i nadále, jelikož Kraus se z vlastní iniciativy pokouší odhalit skutečný charakter mladé dívky a důvody k zorganizování vlastního únosu. Až po odhalení těchto odpovědí Krausovo vyšetřování a příběh románu končí.

### 4.2 Malér pana Mahlera (2007)

Jedná se o první román s postavou středoškolského učitele Jana Mahlera, který se postupně dočkal dvou volných a čtenářsky opět velice úspěšných pokračování nazvaných *Malér s modrou krví* a *Kámošky až za hrob*. Příběh vznikl přepracováním Jansova románu *Průšvih MUDr. Nemravy* z roku 2003.

Román pojednává o mladém a poněkud prospěchářském učiteli jazyků se slabostí pro krásné ženy, jenž se shodou několika náhod stane podezřelým z vraždy muže, který se jej pokoušel vydírat. Jelikož je Mahler vášnivým čtenářem detektivních příběhů, pouští se z vlastní iniciativy do pátrání po skutečném vrahovi. Protože však Mahler není profesionálním kriminalistou ani soukromým detektivem, jeho pátrání k odhalení vraha nevede. Mahlerovo amatérské vyšetřování, jež probíhá především formou rozhovorů, však

alespoň odhalí skutečnou totožnost zavražděného vyděrače a kompromitující materiály usvědčující z nevěry několik vysoce postavených lidí města. Skutečného vraha nakonec vypátrá příslušník policie (major Horvát), a to zcela mimo vlastní děj románu. Na pozadí detektivní zápletky je v románu odhalován utajený život místní smetánky. Shodně s románem *Tajnosti Renaty L.* pojednává i *Malér pana Mahlera* především o morálních aspektech lidského života.

#### **4.3 Poslední waltz (2008)**

Román *Poslední waltz* na pozadí detektivní zápletky pojednává o propletení lásek, zrad a frustrací. Děj se odvíjí ve dvou časových rovinách. Minulost vypravěčů, spojená s osudovou ženou Tamarou Šťastnou, se střídá s vyšetřováním dvou záhadných úmrtí.

V roli vypravěče se postupně vystřídá lékař Tomáš Zich, jehož minulost se pojí se zavražděnými osobami; Zichův nadřízený, lékař Kamil Kunc, kterého se Zichem shodně spojuje dávný vztah k zavražděné Tamaře; a policista Bohumil Mareš, který je pověřen vyšetřováním obou vražd. Zich se vydává do rodného města převzít ocenění za svého nedávno zesnulého otce. Má k městu a jeho obyvatelům poněkud zahořklý vztah, v retrospektivních pasážích odhaluje nepříjemné vzpomínky na dobu před rokem 1989.

Zichova návštěva se později zkomplikuje podivným úmrtím dvou lidí, kteří mu kdysi dávno ublížili. Kromě Zichovy dávné lásky Tamary je zavražděn i starosta Přemek Smolík. Zich se nejprve stává hlavním podezřelým, aby bylo nakonec odhaleno, že vraždy nespáchal on, ale dva úplně jiní lidé.

Vyšetřování těchto dvou vražd se opět odehrává mimo vlastní děj románu, vrahové jsou odhaleni pomocí shody několika náhod. Pachatel Smolíkovi vraždy je usvědčen pomocí záznamu z bezpečnostní kamery. Pachatel Tamařiny vraždy je usvědčen pomocí výpovědi očitě svědkyně.

#### **4.4 Malér s modrou krví (2009)**

*Malér s modrou krví* je v pořadí druhý román s postavou Jana Mahlera. Mahler se, po událostech popsáných v předchozím románu *Malér pana Mahlera*, vrací jako učitel zpět na gymnázium. Dostává za úkol připravit dceru místního bohatého šlechtice Šembery k maturitě. Shodou okolností se tak ocitá v sídle Šemberů, kde kromě samotných manželů Šemberových potkává i další zaměstnance vily a Šemberovy spolupracovníky.

Mahler postupně odkrývá složitý propletenec milostných vztahů obyvatel vily, kteří navíc: „(...) přímo nebo nepřímo usilovali, aby v konečném efektu odlehčili měšci pána

domu.<sup>57</sup> Při Mahlerově první návštěvě ve vile se nejprve někdo pokusí otrávit učitele dějepisu Hrachovce, který se těší značné přízni podnikatele Šembery, aby o týden později byla v zamčeném domě objevena právě Šemberova mrtvola.

Po objevení mrtvoly tohoto významného podnikatele nastává pátrání po možném pachateli. Přestože se vyšetřováním vraždy zabývá policie, Mahler se rozhodne zahájit své vlastní pátrání po totožnosti vraha. Jeho amatérské vyšetřování jej tentokrát na stopu vraha přivede. Mahlerovi se podaří odhalit, že Šemberův šlechtický původ byl pouhý výmysl, který mu však měl ve svých odborných knihách potvrdit právě učitel Hrachovec. Při vyjednávání podmínek se však muži nepohodli a Hrachovec nakonec v zápase Šemberu zastřelil. Hrachovec je po tomto přiznání zatčen příslušníky policie.

#### 4.5 Kámošky až za hrob (2009)

*Kámošky až za hrob* je třetí román s postavou učitele Jana Mahlera. Mahler, po událostech popsanych v předchozím románu *Malér s modrou krví*, opouští gymnázium a odchází pracovat na pražskou kliniku plastické chirurgie jako překladatel a učitel jazyků. Na klinice se seznámí s Ivou Rodenovou, která se zde zotavuje po těžké dopravní nehodě, při níž zahynula její kamarádka Eva Hartová. Iva po nehodě trpí částečnou amnézií, nepamatuje si nic, co havárii předcházelo a nepoznává ani lidi ze svého nejbližšího okolí.

Mahler se rozhodne odhalit skutečnou identitu dívky, která přežila osudnou dopravní nehodu. Podstatné informace postupně získává právě z Ivina vyprávění o společné minulosti obou kamarádek, jež je plná zášti a prospěchářství. Mahler odhalí, že Ivina hospodyně Lomová se chtěla Ivy zbavit, aby na její místo mohla dosadit Evu, která je Ivě k nerozeznání podobná, čímž by získala přístup k Ivinu nezměrnému dědictví.

Vražda se v románu objevuje pouze v rovině plánu, který zůstal kvůli osudné dopravní nehodě nenaplněn. S dalšími nově odhalenými skutečnostmi se pravá identita dívky, jež přežila dopravní nehodu, neustále ztajemňuje. Ani po odhalení většiny skutečností není jisté, která dívka nehodu přežila a zda je totožnost Ivy Rodenové opravdu její vlastní. Všechny nastolené otázky nejsou v románu zodpovězeny.

#### 4.6 Stařec a mord (2011)

Román *Stařec a mord* naznačuje Jansův návrat ke klasické detektivní zápletce. V roli vypravěče se postupně vystřídá novopečený penzista a spisovatel Max Rázl, v jehož

---

<sup>57</sup> JANSÁ, Pavel: *Malér s modrou krví*. Moba, Brno, 2009, s. 124.

rukopise jsou zpracovány události předcházející vraždě bohatého podnikatele Máchy; a kapitán Kovář, který je vyšetřováním oné vraždy pověřen. Na pozadí detektivní zápletky je rozvíjen příběh plný intrik, pomsty a milostných afér. Pátrání po možném pachateli vraždy významného podnikatele je v románu retardováno úvahovými pasážemi, připomínáním význačných historických událostí a tázáním se po smyslu dějin a lidského snažení. V románu se objevují otázky o povaze českého národa a jsou připomínány jeho nelichotivé vlastnosti.

Oproti výše zmíněným románům je v tomto románu nejdůsledněji popsán průběh vyšetřování, které vede kapitán Kovář. Kovářovi se totožnost pachatele vraždy podaří odhalit právě zásluhou rukopisu spisovatele Rázla. Ten se dění ve městě účastnil v touze získat námět pro svou knihu. Kovář odhalí, že podnikatel Mácha se zapletl do nelegálního obchodu se zbraněmi, tudíž se o něj zajímaly i další policejní složky. Z popisu muže v rukopisu se Kovářovi podaří odhalit totožnost Máchova vraha, jelikož však nemá reálné důkazy, rozhodne se případ raději odložit. Vrah podnikatele Máchy je nakonec přece jen zatčen, není však odhaleno, zda se o toto zatčení zasloužil kapitán Kovář.

#### **4.7 Záškok za pánaboha (2012)**

Příběh románu *Záškok za pánaboha* je situován do prostředí lékařské fakulty, kde je nalezeno tělo děkana Rouska. Román je rozdělen do dvou oddílů. První oddíl nazvaný Chvála božích mlýnů je vyprávěn z pohledu lékaře Milana Marolda, který je znám svou neskrývanou nenávistí k zavražděnému děkanovi a je tedy logicky hlavním podezřelým v případě. Druhý oddíl nazvaný Rameno slepé spravedlnosti je vyprávěn z pohledu majora Václava Fáry, kriminalisty pověřeného vyšetřováním smrti děkana.

Marold vypráví majoru Fárovi příběh svého života, který je značně provázaný se životem Rouskovým. Během tohoto vyprávění podrobně vykresluje Rouskův zkažený charakter a odhaluje dávné křivdy, jež má Rousek na svědomí.

Fárovo vyšetřování probíhá především formou nezávazných rozhovorů s podezřelými osobami a svědky, zatímco po materiálních důkazech pátrá jeho „mordparta“. Fárovi se vraha nakonec podaří odhalit v osobě vrátné Viery Gregorové. Gregorová Rouska zabila při obraně své dcery, kterou chtěl Rousek zneužít. Fára se rozhodne vzít spravedlnost do svých rukou a případ odložit jako pravděpodobnou sebevraždu. Fára je přesvědčen, že Rousek si svou smrt zasloužil. V románu je tedy opět zpracováno téma slepé spravedlnosti, možné pomsty a uplatnění vlastní moci.

## 5 PROSTŘEDÍ

Postavy Jansových detektivních románů jsou umístěny do přesně vymezeného prostředí, a to jak geografického, tak i sociálního. Příběhy svých románů Jansa zasazuje do různých fiktivních měst.

Výjimkou je román *Tajnosti Renaty L.*, který se prokazatelně odehrává ve městě Olomouc. Přestože název města není v průběhu románu uveden, postavy se nesporně pohybují v reálných kulisách tohoto města. „Lucie s R. spolu prošly bývalý obchodní dům Prior (myslím ten poblíž Mořického kostela (...)) Potom se s přítelkyní posadila do kavárny Corso naproti městské věži s orlojem.“<sup>58</sup> Autor využívá reálné názvy olomouckých ulic, např.: „U dveří Zeissova bytu v Purkrabské ulici se setkal s docentem Bergem.“<sup>59</sup>

Dále upozorňuje na významné památky města, např. Morový sloup, jenž je na seznamu chráněných památek UNESCO.

Během svého vyšetřování detektiv Kraus dále navštíví vesnici Lhota pod Radhoštěm. Přestože se jedná o vesnici fiktivní, z místopisných údajů lze odvodit, že je inspirována městem Rožnov pod Radhoštěm, který se nachází v blízkosti dvou známých měst. „Lhota pod Radhoštěm je nedávno objevený malý turistický ráj, horská víska na půli cesty mezi Rožnovem a Frenštátem.“<sup>60</sup>

V dalších románech se již Jansa neдрží kulis konkrétního jednoho reálného města. Využívá měst fiktivních, které z uvedených a značně kusých místopisných informací již nelze blíže identifikovat. V románech *Malér pana Mahlera*, *Malér s modrou krví* a *Kámošky až za hrob* autor využívá kulis moravského města Hradce. V románu *Poslední waltz* využívá kulis moravského maloměsta Ústí nad Moravou. Příběh románu *Stařec a mord* je zasazen do prostředí moravského maloměsta Moravský Týnec. V románu *Záskok za pánaboha* se autor opět vrací ke svému nejreálněji pojatému městu Hradec.

Jansa tato města zalidňuje postavami tzv. „všech dobrých rodáků“, jak je skrze postavu vypravěče ironicky tituluje. „Znáte přece všechny dobré rodáky... Lidé v našem městě si rádi povídají a ještě raději přehánějí...“<sup>61</sup> Přestože autor zasazuje většinu svých románů do fiktivních moravských měst, ostatní zeměpisné údaje zachovává, čímž zajišťuje realističnost kulis, ve kterých se jeho postavy pohybují.

---

<sup>58</sup> JANSÁ, Pavel: *Tajnosti Renaty L.* Šulc a spol., Praha 2002, s. 176–177.

<sup>59</sup> Tamtéž, s. 178.

<sup>60</sup> Tamtéž, s. 173.

<sup>61</sup> Tamtéž, s. 154.

Oblíbeným sociálním prostředím, do kterého autor přivádí své postavy, jsou potom vily místní městské smetánky. Na příslušníky této vyšší společenské vrstvy poté nechává nahlížet průměrného představitele vrstvy spíše střední. Nejvýrazněji se tento rys objevuje v románech o Janu Mahlerovi, konkrétně v románech *Malér pana Mahlera*, *Malér s modrou krví* a *Kámošky až za hrob*.

V Jansových románech se neobjevuje preference určité společenské vrstvy. „Tak jak byl Šembera směšný se svojí okázalou urozeností, byl učitel směšný se svými komplexy plebejce.“<sup>62</sup> Kriticky nahlíží na většinu svých postav, výjimkou nejsou ani samotní vypravěči, kteří se nebrání ani vlastnímu sebekritickému hodnocení.

Jansa v románech dále využívá svou dokonalou znalost nemocničního prostředí, do kterého zasazuje dílčí pasáže v jednotlivých románech a většinu svých postav. Jeho oblíbenými hrdiny jsou poté právě postavy lékařů pracujících na lékařské fakultě či v patologickém ústavu nemocničního komplexu. Znalost nemocničního prostředí ve svých románech Jansa využívá pro charakterizaci postav, jejich jednání a myšlenkových pochodů.

---

<sup>62</sup> JANSÁ, Pavel: *Malér s modrou krví*. Moba, Brno, 2009, s. 117.

## 6 DETEKTIVNÍ POSTUPY V JANSOVÝCH ROMÁNECH

Oldřich Sirovátka tvrdí, že detektivka by měla být sondou především do současné společnosti, měla by se zabývat diagnózou společenských neduhů, měla by být varováním a prevencí společenských chorob.<sup>63</sup> Jak dále uvádí, detektivní příběhy pojednávají zejména o nemocech společnosti – o loupežích, podvodech, úplatkářství, vraždách a sebevraždách, ilegálních útěcích za hranice a špionáži – které se autoři snaží vykreslit na pozadí současného života.<sup>64</sup> Tato snaha o realistické a dokumentární pojetí detektivní prózy se v Jansových románech výrazně uplatňuje. Zmíněné „společenské nemoci“ ve svých románech v různé míře zpracovává a vytváří jimi kontext pro vlastní detektivní zápletky. Rozvětvená struktura Jansových románů je protkána množstvím postav s propracovanou charakteristikou a je naplněna bezpočtem dramatických zvratů a odhalení.<sup>65</sup>

Jan Cigánek uvádí, že jednou ze zásadních podmínek vzniku detektivky je spojení zločinu s motivem tajemství.<sup>66</sup> Dalším bezpodmínečným rysem detektivky je existence tzv. „**odhalovacího činitele**“, který bývá personifikován v postavě detektiva, jehož úkolem je tajemství zločinu rozpečetit.<sup>67</sup>

Detektivův charakter nejsilněji ovlivňuje ideovou polohu příběhu, jelikož poznamenává povahu příběhu svými názory, omyly, způsobem myšlení, morálkou a dokonce i svými zálibami, zlovyky a neřestmi.<sup>68</sup> V detektivních románech Pavla Jansy není ovšem zločin jediným tajemstvím, které musí postava detektiva odhalit.

### 6.1 Pátrání a stopy

„Hlavní věc, po které se čtenář v detektivkách má pít, jsou stopy, nepatrné stopy, téměř nepozorovatelné stopy.“<sup>69</sup> Tyto stopy rozděluje Škvorecký na dva druhy. Jedná se o **stopy materiální**, které vedou od zločinu k pachateli – od otisku prstu na vražedné zbraně k majiteli této zbraně a **stopy nemateriální**, které ukazují od pachatele ke zločinu a slouží spíše k zacílení detektiva – detektiv dedukuje motiv vraždy z chování postavy vůči ostatním postavám nebo odhaluje mechanismy v chování.<sup>70</sup>

<sup>63</sup> SIROVÁTKA, Oldřich: Literatura na okraji. Československý spisovatel, Praha, 1990, s. 63.

<sup>64</sup> Tamtéž, s. 65.

<sup>65</sup> KOŽUŠNÍKOVÁ, Petra. 2012. Pavel Jansa [online]. Spisovatelé a literatura UP [citováno 6. 4. 2013]. Dostupné z WWW: <<http://spisovatele.upol.cz/pavel-jansa/>>

<sup>66</sup> CIGÁNEK, Jan: Umění detektivky. Státní nakladatelství dětské literatury, Praha, 1962, s. 47.

<sup>67</sup> Tamtéž, s. 214.

<sup>68</sup> Tamtéž, s. 335–336.

<sup>69</sup> ŠKVORECKÝ, Josef: Nápad čtenáře detektivek. Interpress, Praha, 1990, s. 116.

<sup>70</sup> Tamtéž, s. 117–120.

Odhalení totožnosti pachatele je ve většině Jansových románů dosaženo zaměřením se na stopy nemateriální. Detektivové či kriminalisté se snaží deduktivní úvahou odhalit možný motiv, který vedl vraha ke spáchání zločinu. Detektiv poté konfrontací s jednotlivými postavami, které ze spáchání zločinu podezírá, dospěje k odhalení totožnosti vraha. Nemateriální stopy jsou však mnohdy nejednoznačné a málo průkazné.

Tato nejednoznačnost materiálních stop má v Jansově románu *Tajnosti Renaty L.* za následek to, že policejní orgán za pachatele vraždy studentky Renaty označí její přítelkyni Lucii, jejímž motivem měla být žárlivost. Toto vysvětlení však nestačí detektivu Krausovi. „Moji bývalí kolegové přijali za svou Bergovu teorii o Lucii jako pachatelce. Nepovažují ji ovšem za vražedkyni (tedy pachatelku trestného činu vraždy), ale za člověka, jenž zabil v afektu, v hádce. (...) Případ díky tomu oficiálně skončil. (...) Nedovedu říct proč, ale oficiální verze mi prozatím rozhodně nesedí, (...).“<sup>71</sup>

Kraus se tedy rozhodne provést vlastní a důkladnější vyšetřování, které nakonec skutečně vede k naprosto odlišnému závěru. Krausovo pátrání je vedeno především formou nevázaných rozhovorů s postavami a pozorováním mechanismů v jejich chování. Detektiv se snaží během svého pátrání důkladně prověřit veškeré stopy. „Chytám se úplně všeho. Dobře vím, že někdy všechno zvrátí jeden jediný detail, doslova kamínek v mozaice.“<sup>72</sup> K odhalení vraha Krausovi nakonec pomůže náhoda, kterou již Karel Čapek označil za jeden z nejvýznamnějších motivů v detektivní próze. „(...) co by byl platen všečen rozum, všechna metoda, veškerá univerzální poučenost, kdyby detektivovi zvláštním a zázračným způsobem nesloužila šťastná náhoda?“<sup>73</sup>

Na stopy nemateriální se v románech *Malér pana Mahlera* a *Malér s modrou krví* ve svém amatérském vyšetřování zaměřuje i Jan Mahler. „Zkusil jsem se na chvilku oprostít od svých dedukcí. Jak to v té knížce říkal slavný anglický detektiv? Když nemáte vůbec žádné hmatatelné důkazy, musíte si vypomoci psychologii, svojí znalostí lidí...“<sup>74</sup>

Mahlerovo pátrání je také vedeno formou rozhovorů a formou vlastních deduktivních úvah. Zaměřuje se zejména na odhalení pravděpodobného motivu pachatele. „Každý velký detektiv – dříve než geniální dedukcí dospěje k odhalení pachatele – se musí vypořádat s otázkou pravděpodobného motivu.“<sup>75</sup>

---

<sup>71</sup> JANSÁ, Pavel: *Tajnosti Renaty L.* Šulc a spol., Praha, 2002, s. 189.

<sup>72</sup> Tamtéž, s. 209.

<sup>73</sup> ČAPEK, Karel: *Holmesiana čili o detektivkách*. In: *Marsyas čili na okraj literatury*. Československý spisovatel, Praha, 1971, s. 153.

<sup>74</sup> JANSÁ, Pavel: *Malér pana Mahlera*. Moba, Brno, 2007, s. 151.

<sup>75</sup> Tamtéž, s. 169.

V románu *Poslední waltz* je vyšetřováním dvou úmrtí pověřen major Mareš. Mareš se, prostřednictvím výsledků svědků a podezřelých osob, snaží dopátrat motivu, který mohl vést k jednotlivým vraždám. „To jako myslíte vážně, že byste nemohl mít motiv? Zrovna vy? Zhrzená láska, žárlivost, pocit, že mě někdo zradil, podvedl, to jsou přece motivy jako bejk, (...) V tom by se mnou musel souhlasit kterýkoliv i velice průměrný psycholog. Určitě je to jasné i tobě.“<sup>76</sup> Vrahové jsou nakonec odhaleni pomocí shody několika náhod. Smolíkův vrah je odhalen pomocí stop materiálních, v tomto případě zásluhou záznamu z bezpečnostní kamery. Vrah Tamary je odhalen pomocí stop nemateriálních, a to zásluhou výpovědi očitě svědkyně. Průběh detektivova pátrání po stopách je v románu odkryt až zpětně a odehrává se mimo vlastní vyprávění.

V románu *Kámošky až za hrob* se neobjevuje motiv ztajemněného zločinu, který by bylo nutné pomocí stop (ať už materiálních či nemateriálních) a dedukčních schopností detektiva rozluštit. V příběhu tedy nevystupuje postava detektiva či kriminalisty v jeho tradičním pojetí.

V románu *Stařec a mord* vyšetřovatelé vraždy pátrají jak po stopách materiálních, tak po stopách nemateriálních. Kapitán Kovář je však nezlomně přesvědčen, že: „(...) pachatele je třeba vždycky hledat v nejbližším okolí oběti. Na prvním místě pak mezi těmi, kteří budou z její smrti profitovat.“<sup>77</sup> Z materiálních stop se na místě činu Kovářovi podaří nalézt nábojnici, její objevení však k odhalení vraha nepřispěje. „Motiv vraždy zůstává pořád neznámý a jediná indicie neukazuje na jejího možného pachatele. Jako by někdo spáchal dokonalý zločin, který, jak všichni víme, neexistuje...“<sup>78</sup> Totožnost vraha tedy v románu není explicitně objasněna. Autor nechává na čtenáři, aby sám pomocí všech indicií vraha odhalil. Kapitán Kovář má v knize spíše minimální roli, seznamuje čtenáře s místem činu a průběhem výslechu člověka, který tělo našel.

V románu *Záskok za pánaboha* se vyšetřování vraždy ujímá major Fára, který seznamuje čtenáře s prací vyšetřovatele. „Vyšetřování násilných trestných činů vyžaduje instinkt i zkušenost. Na oboje je každá věda krátká.“<sup>79</sup> Fára během svého vyšetřování prověřuje jak stopy materiální, tak stopy nemateriální. Materiální stopy se však zdají být značně neprůkazné. „Vypadá to na vraždu, ale ani sebevraždu nelze vyloučit na sto procent.“<sup>80</sup> Fára se proto ve svém vyšetřování rozhodne zaměřit na stopy nemateriální, tedy

---

<sup>76</sup> JANSÁ, Pavel: *Poslední waltz*. Moba, Brno, 2008, s. 150.

<sup>77</sup> JANSÁ, Pavel: *Stařec a mord*. Moba, Brno, 2011, s. 36.

<sup>78</sup> Tamtéž, s. 210.

<sup>79</sup> JANSÁ, Pavel: *Záskok za pánaboha*. Moba, Brno, 2012, s. 134.

<sup>80</sup> Tamtéž, s. 138.

opět na motiv pachatele. „V postgraduálu mi vtloukali do hlavy, že když nezachytím stopu, která by se zdála vést k pachateli, musím na to oklikou. To znamená, že se zaměřím na objasnění motivu spáchaného činu. Pravděpodobný motiv pak zpětně ukáže na pravděpodobného pachatele.“<sup>81</sup> Na stopu pachatele jej nakonec nepřivede objasnění motivu, ale opakované výslechy jednotlivých svědků a podezřelých osob.

Stopy sehrávají v detektivních románech úlohu tzv. orientačních detailů. Tyto detaily jsou rozesety v celé stavbě detektivky, přinášejí zvrat v pátrání detektiva a určují jeho další směr.<sup>82</sup>

## 6.2 Kompozice Jansových detektivních románů

Dle Jana Cigánka je nejcharakterističtější scénickým členěním detektivní kompozice takové, ve kterém je motiv tajemství cíleně umístěn již v expozici, tedy na počátku vlastního příběhu.<sup>83</sup> Ztajemněný zločin je výchozí premisou celého dalšího vyprávění, jež poté mapuje průběh vyšetřování. Tento druh scénického členění Jansa využívá ve dvou analyzovaných románech – v románu *Stařec a mord* a v románu *Záskok za Pánaboha*. Vražda se odehraje vždy na počátku románu a je základní premisou vyšetřování kapitána Kováře, respektive majora Fáry.

Z analyzovaných románů je román *Stařec a mord* dále specifický i z hlediska popisu místa činu. Pouze v tomto jediném románu je odhalen detailní popis místa činu a nalezeného těla. „Já jsem mezitím obešel tělo oběti. Muži mohlo být okolo šedesátky. Ležel naznak s rozhozenýma rukama. Kdysi to nejspíš býval hranatý chlap, ale teď měl více než zřetelný náběh na obezitu. (...) Tvář mrtvého byla znetvořena temným, na okraji zakrvaveným kráterem, který zel místo levého oka. Nebýt toho, vypadal by chlápek jako ze škatulky. Tmavý oblek, rozhodně nic levného, krémová košile a drahá vázanka se stříbrnými proužky. K tomu vyleštěné černé boty i ponožky.“<sup>84</sup> V ostatních analyzovaných románech se tento prvek neobjevuje.

V dalších analyzovaných románech Jansa opakovaně využívá jednu z forem tzv. posunuté expozice. Dle Cigánka je posunutá expozice v podstatě dvojího typu.<sup>85</sup>

První typ posunuté expozice vzniká posunutím epické premisy daleko do středu děje, zatímco v předchozím oddílu vyprávění jsou podrobně vyličený základní vztahy postav,

---

<sup>81</sup> JANSÁ, Pavel: *Záskok za pánaboha*. Moba, Brno, 2012, s. 139.

<sup>82</sup> CIGÁNEK, Jan: *Umění detektivky*. Státní nakladatelství dětské literatury, Praha, 1962, s. 259.

<sup>83</sup> Tamtéž, s. 262.

<sup>84</sup> JANSÁ, Pavel: *Stařec a mord*. Moba, Brno, 2011, s. 29–30.

<sup>85</sup> CIGÁNEK, Jan: *Umění detektivky*. Státní nakladatelství dětské literatury, Praha, 1962, s. 284.

které poté v premise vystupují. Tento typ posunuté expozice využil Jansa v románech *Malér pana Mahlera*, *Poslední waltz* a *Malér s modrou krví*.

Druhý typ posunuté expozice vzniká přerušením časového sledu. Začátek je posunut do minulosti a vlastní děj románu začíná až uprostřed samotné knihy. Určitá postava poté obvykle reprodukuje začátek, expozici toho, co se děje ve vzpomínce, snu nebo vnitřním monologu. Tento typ posunuté expozice využil Jansa v jediném z analyzovaných románů, a to v románu *Tajnosti Renaty L.* Počátek příběhu reprodukuje postava Jana Berga ve svých terapeutických zápiscích, v nichž je představena většina postav a jsou zde vyličený jejich základní vztahy. V pozdějším vyšetřování detektiva Krause tyto zápisky slouží jako jedna ze stop, od kterých se odvíjí jeho další pátrání.

Značně specifickým případem je Jansův román *Kámošky až za hrob*, ve kterém se epická premisa ve formě ztajmeného zločinu neobjeví v žádné části vyprávění. Epickou premisou tohoto románu je automobilová nehoda, jež je umístěna již na počátku expozice a další vyprávění se poté zaměřuje na odhalení pravé totožnosti dívky, která nehodu přežila.

## 7 NARATIV V JANSOVÝCH ROMÁNECH

Jansa ve všech analyzovaných románech s detektivní zápletkou využívá způsobu vyprávění v první osobě, konkrétně využívá tzv. **osobní ich-formy**, kdy je vypravěč nejen jednou z fikčních postav příběhu, ale zároveň se v nejvyšší míře na vyprávěném příběhu podílí, a je tedy jeho hlavním hrdinou.<sup>86</sup> „Jakožto úplný subjekt vypravěč svobodně hodnotí konstruovaný svět a vyjadřuje bez zábran své sympatie či nesympatie.“<sup>87</sup>

Specifickým případem jsou poté romány *Kámošky až za hrob* a *Stařec a mord*, ve kterých autor krom osobní ich-formy využívá v dílčích pasážích i vyprávění ve třetí osobě.

Vypravěč v Jansových románech vystupuje v roli spolehlivého svědka, který „sděluje jen ty události, které zná. Výslovně a jasně stanovuje hranice svého vědění.“<sup>88</sup> Např. v románu *Tajnosti Renaty L.* vypravěč říká: „Musím taky sebekriticky připustit, že si z té zamotané historie přece jen nepamatuji zdaleka všechno. I moje paměť má tu a tam výpadky.“<sup>89</sup>

U informací, které vypravěč nemůže znát z vlastní zkušenosti, vždy uvádí zdroj těchto informací. „Vzpomínám si, jak byla Holubová tenkrát ve svém živlu. Kde mohla, sdělovala vzrušeným sykotem, že Dan má v rukávě skutečné eso. Děkan se ve své dceři vidí. Není prý divu. Na dovolené utonula v moři jeho žena spolu s pětiletými dvojčaty a dvoutletá Renata tragédii unikla jen díky tomu, že musela odpoledne spát. Otec u ní seděl v hotelu a vůbec netušil... Lang se už nikdy neoženil.“<sup>90</sup>

Jádro fikčního světa tedy tvoří motivy a události, které jsou autentifikovány jako vypravěčova osobní zkušenost a kolem tohoto jádra se poté ukládají motivy, ke kterým získal vypravěč přístup zprostředkovaně, tedy sdělením jiné postavy.<sup>91</sup>

Jansa ve většině analyzovaných románů využívá více než jednoho osobního vypravěče. V románech *Tajnosti Renaty L.*, *Kámošky až za hrob*, *Stařec a mord* a *Záskok za pána boha* využívá dvou různých osobních vypravěčů. V knize *Poslední waltz* využívá Jansa osobní vypravěče dokonce tři. Pouze v románech *Malér pana Mahlera* a *Malér s modrou krví* jsou pak veškeré události vyprávěny jediným osobním vypravěčem.

<sup>86</sup> DOLEŽEL, Lubomír: Narativní způsoby v české literatuře. Československý spisovatel, Praha, 1993, s. 48.

<sup>87</sup> Tamtéž.

<sup>88</sup> Tamtéž, s. 62.

<sup>89</sup> JANSÁ, Pavel: *Tajnosti Renaty L.* Šulc a spol., Praha, 2002, s. 21.

<sup>90</sup> Tamtéž, s. 19.

<sup>91</sup> DOLEŽEL, Lubomír: Narativní způsoby v české literatuře. Československý spisovatel, Praha, 1993, s. 64.

V románech s jedním vypravěčem tedy zůstává vypravěčská perspektiva stálá po celý průběh vyprávění, v ostatních knihách se různé perspektivy střídají a „vzniká text, který je rozdělen na úseky odlišené subjektivním úhlem a hodnotícím postojem.“<sup>92</sup>

V románu *Tajnosti Renaty L.* využívá Jansa **cyklickou variantu** mnohoperspektivní techniky, ve které jsou přibližně tytéž vyprávěné události opakovány v různých perspektivních zobrazeních.<sup>93</sup> Změna perspektivy je v knize nejpatrnější v případě únosu Renaty Langové, kdy Berg – jako vypravěč prvního oddílu románu – pomáhá dívce s fingoaným únosem, zatímco v druhém oddílu románu na tento únos nahlížíme optikou detektiva Krause, který má za úkol dívku již delší dobu sledovat.

Jednotlivé události nejsou čtenáři představovány chronologicky. Berg využívá retrospektivní formu vyprávění zaměřující se na události po jeho seznámení s Renatou. Na něj navazující Krausovo retrospektivní vyprávění se vrací k událostem ještě před tímto setkáním. Poslední oddíl románu pak již retrospektivní formu vyprávění opouští a Krausovo následné pátrání je rekonstruováno přímo před čtenářem. Kraus je v románu vypravěčem primárním, Berg je vypravěčem sekundárním. V momentě vyprávění je daný vypravěč vždy hlavní postavou, je mu přisouzeno privilegované postavení mezi ostatními fikčními postavami.

Specifikem tohoto románu je pasáž, kdy Berg líčí vraždu Renaty a své pocity, které jej při činu naplňovaly, přestože se nakonec ukáže, že vraždu nespáchal. Je zde tedy narušena spolehlivost vypravěče a informací od něj získaných.

V románech *Malér pana Mahlera* a *Malér s modrou krví* je jediným vypravěčem postava středoškolského učitele Jana Mahlera. Jak již bylo zmíněno výše, příběh je vyprávěn způsobem osobní ich-formy, Mahler je hlavní postavou příběhu, líčí pouze své osobní zkušenosti a události, jichž byl přímým účastníkem. Mahlerovi je přisouzeno privilegované postavení mezi ostatními fikčními postavami. Jedná se o spolehlivého vypravěče s vysokou mírou autentifikační autority.

V románech je využito retrospektivní formy vyprávění, jednotlivé události jsou čtenáři představovány chronologicky. Mahler v úvodu románu odkazuje k samotnému autorovi knihy, jemuž své zážitky vypověděl a dovolil je využít jako námět právě pro daný román.

V románu *Kámošky až za hrob* dochází k pravidelnému střídání promluv Jana Mahlera s promluvami Ivy Rodenové. Jedná se o osobní vypravěče, kteří využívají způsobu

---

<sup>92</sup> DOLEŽEL, Lubomír: *Narativní způsoby v české literatuře*. Československý spisovatel, Praha, 1993, s. 121.

<sup>93</sup> Tamtéž, s. 122.

vyprávění v první osobě. V románu je tentokrát využita **lineární varianta** mnohoperspektivní techniky, ve které jsou různé scény (události) líčeny z různých vypravěčských perspektiv, což znamená, že příběh je zkonstruován pouze jednou, ale jeho jednotlivé úseky (epizody) jsou zobrazeny z odlišných úhlů.<sup>94</sup> V románu je využito retrospektivní formy vyprávění.

Mahler je v knize vypravěčem primárním, je mu věnováno více prostoru. Navíc je naznačeno, že Mahler je autorem části příběhu, ve které je využito objektivní er-formy vyprávění. V této dílčí pasáži Mahler figuruje jako nepřítomný objektivní vypravěč, který stojí mimo fikční svět. „Rozhodl jsem se příběh dvou kamarádek postupně zreprodukovat úplně celý, ale svými slovy a důsledně ve třetí osobě. Lidé od pera tomu říkají er forma. Mám pocit, že by to jinak nešlo. Nelze dost dobře oddělit vzpomínky dívky, která přežila, od informací, které se postupně dozvídala od jiných, především od Marty Lomové. Za sebe se pak pokusím udržet si alespoň zdání odstupu.“<sup>95</sup> Iva Rodenová je tedy vypravěčem sekundárním, předkládá pouze ty informace, které získala z jiného zdroje, jelikož její vlastní znalosti nejsou vzhledem k amnézii nijak široké.

V románu *Poslední waltz* Jansa využívá tři vypravěče. Ve všech případech se jedná o osobní vypravěče, kteří využívají první osobu vyprávění. Vyprávění Tomáše Zicha a Kamila Kunce probíhá ve dvou pásmech. První pásmo je rámcováno vzpomínkami, které souvisí s „osudovou ženou“ obou mužů a jeho dominantní úloha vystupuje do popředí především v první polovině románu. Druhé – přítomné – pásmo Kuncova vyprávění odhaluje důvody k návštěvě Tamary a není tedy tak významné jako pásmo vzpomínek. Druhé – přítomné – pásmo Zichova vyprávění je dominantní především v druhé polovině románu, kde je Zich seznamován s výsledky vyšetřování a nově odhalenými skutečnostmi. Třetím vypravěčem je policista Bohumil Mareš, jehož vyprávění slouží především k seznámení čtenáře s postupy při vyšetřování jednotlivých vražd.

Primárním vypravěčem románu je tedy Zich, je mu věnováno nejvíce prostoru, skrze jeho postavu jsou čtenáři odhaleni pachatelé obou vražd, které se v knize odehrají. Kunc a Mareš jsou vypravěči sekundárními. V románu je využita **lineární varianta** mnohoperspektivní techniky. Příběh je rekonstruován pouze jednou, ale jednotlivé události jsou zobrazeny z různých vypravěčských perspektiv.<sup>96</sup>

---

<sup>94</sup> DOLEŽEL, Lubomír: *Narativní způsoby v české literatuře*. Československý spisovatel, Praha, 1993, s. 122.

<sup>95</sup> JANSÁ, Pavel: *Kámošky až za hrob*. Moba, Brno, 2009, s. 114.

<sup>96</sup> DOLEŽEL, Lubomír: *Narativní způsoby v české literatuře*. Československý spisovatel, Praha, 1993, s. 122.

V románu *Stařec a mord* využívá Jansa dvou vypravěčů, spisovatele Maxe Rázla a kapitána Marka Kováře. V obou případech se jedná o osobní vypravěče, kteří využívají první osobu vyprávění. Primárním vypravěčem je Rázl, jeho promluvám je věnováno více prostoru. Rázl navíc funguje jako fikční autor té části románu, která je vyprávěna v objektivní er-formě. V této dílčí pasáži Rázl funguje jako anonymní vypravěč, stojí mimo fikční svět, který chce objektivně postihnout. Kovář je vypravěčem sekundárním, skrze jeho promluvy je čtenář seznámen s prací policie, průběhem vyšetřování a jeho výsledky. Jeho promluvám je věnován spíše minimální prostor.

Dílčí pasáž psaná v objektivní er-formě vyprávění tvoří nejrozsáhlejší část románu, je v ní zobrazena většina klíčových scén, ze kterých poté Kovář při svém vyšetřování vychází. V pasáži vystupují totožné postavy jako v ostatních částech románu, jelikož však zastupuje rukopis spisovatele Rázla, postavy mají pozměněné příjmení. Události jsou v této pasáži řazeny přísně chronologicky. V románu je využito retrospektivní formy vyprávění. Rázl před čtenářem z dílčích událostí, zobrazených v různých vypravěčských perspektivách i různých vypravěčských formách, rekonstruuje celkový příběh. Což znamená, že je v románu využito **lineární varianty** mnohoperspektivní techniky.

V románu *Záskok za pánaboha* Jansa využívá dvou vypravěčů, lékaře Milana Marolda a majora Václava Fáry. Jedná se o osobní vypravěče, kteří využívají první osobu vyprávění. Každému vypravěči patří vlastní oddíl románu, ve kterém je vypravěčem primárním. Zároveň ve svém dílčím oddílu vystupuje jako hlavní postava, je mu přisouzeno privilegované postavení mezi ostatními fikčními postavami.

Promluvám majora Fáry je v knize věnováno více prostoru. Skrze jeho vyprávění je čtenář seznamován s průběhem vyšetřování vraždy a s deduktivně pojatými vnitřními monology. Navíc právě vyšetřovaný případ vraždy děkana místní lékařské fakulty Fárovi připomene jeden jeho starší případ, který následně čtenáři vypoví.

Maroldovy promluvy jsou pak tvořeny především pásmem vzpomínek, které slouží k odhalení nejen minulosti zavražděného, ale i odhalení jeho zkaženého charakteru. Události týkající se vyšetřování a pásmo vzpomínek jsou řazeny přísně chronologicky a příběh je tedy rekonstruován přímo před čtenářem. Přestože Jansa v románu využívá **lineární variantu** mnohoperspektivní techniky, nedochází se změnou vypravěče k výrazné změně perspektivy, jelikož jednotliví vypravěči nepřinášejí výrazně odlišné charakteristiky vedlejších postav. Jedná se o spolehlivé vypravěče s vysokou mírou autentifikační autority.

## 8 PROBLEMATIKA MORÁLKY

Jansa se ve svých románech snaží překračovat typické rysy detektivních příběhů. Jeho detektivní příběhy jsou psány svižným odlehčeným stylem obohaceným o pasáže úvah nad rozličnými aktuálními problémy, ať již morálními, politickými či obecně společenskými.<sup>97</sup>

Jansovi protagonisté nejsou typicky kladnými postavami, bývají si vědomi vlastních špatných vlastností a morálních selhání.<sup>98</sup> Postavy Jansových románů se morálním hodnotám často vysmívají. „Morálka? Dnes už vím, že je to vějička bláznů, utkaná z naivity, idealismu, komplexů méněcennosti, impotence a kdovíčeho ještě. A taky že je to docela běžná výmluva zranitelných.“<sup>99</sup>

Výrazným rysem Jansových románů je bohaté rozvíjení milostných zápletek. Tyto milostné plotky využívají Jansovi protagonisté zejména ve svůj vlastní prospěch. Tento rys se projevuje především v Jansových románech *Malér pana Mahlera* a *Malér s modrou krví*, ve kterých vypravěč Mahler naváže vztah s dívkou z bohaté rodiny pro zisk vyššího sociálního statusu. „Když kluk s holým zadkem zakopne o hroudu zlata, nesmí zaváhat ani na okamžik, nebo mu ji vyfoukne ten, co stojí za ním...“<sup>100</sup>

Jansa ve svých románech opětovně využívá postavu tzv. „lovce bobříka morálky“. Jedná se o muže z vyšší sociální vrstvy, hlavu rodiny, která na lidi zvenčí působí vzorově a morálně neposkvřněně. Vysoký společenský status tato postava získala především díky restitucím majetku po roce 1989. Vypravěč však ve většině případů odhalí, že se jedná pouze o přetvářku, vztahy v rodinách jsou narušeny, postavy podléhají nízkým pudům a nejsou jim cizí podvody či nevěra. Např. v románu *Malér pana Mahlera* je touto postavou podnikatel Šebesta, s jehož dcerou je Mahler zasnouben a získává tak jedinečný náhled do života místní smetánky. „V rámci svých možností se snažil, aby všude vítězilo to, co označoval vágně definovanými, ale tím vznešeněji znějícími pojmy Pravda, Spravedlnost, Morálka...“<sup>101</sup>

Z morálního hlediska jsou v Jansových románech poněkud problematické i postavy detektivů. Jak ve svém desateru detektivních zásad uvádí Raymond Chandler (v češtině lze nalézt u Josefa Škvoreckého<sup>102</sup>), detektiv musí být zastáncem nejvyšších morálních hodnot, jeho prací je odhalení pachatele zločinu. Detektiv musí pachatele předvést před

<sup>97</sup> KOŽUŠNÍKOVÁ, Petra. 2012. Pavel Jansa [online]. Spisovatelé a literatura UP [citováno 7. 4. 2013]. Dostupné z WWW: <<http://spisovatele.upol.cz/pavel-jansa/>>

<sup>98</sup> Tamtéž.

<sup>99</sup> JANSÁ, Pavel: Tajnosti Renaty L. Šulc a spol., Praha, 2002, s. 25.

<sup>100</sup> JANSÁ, Pavel: *Malér pana Mahlera*. Moba, Brno, 2007, s. 30.

<sup>101</sup> Tamtéž, s. 11.

<sup>102</sup> ŠKVORECKÝ, Josef: *Nápady čtenáře detektivek*. Interpress, Praha, 1990, s. 66.

spravedlnost, jelikož pachatel musí být potrestán. Ve většině současné detektivní tvorby je pachatel předveden před soud, který jeho potrestání zajistí.

Detektivové v Jansových románech však často berou spravedlnost do vlastních rukou. V románu *Tajnosti Renaty L.* se detektiv Kraus rozhodne pachatele vraždy psychicky vydírat. „Byla to má soukromá válka (...). Tažení za obnovení rovnováhy v přírodě, jak jsem tomu sám říkal.“<sup>103</sup> Psychickým nátlakem donutí pachatele k sebevraždě.

Mnohem výrazněji se tento motiv uplatňuje v Jansově románu *Záskok za pánaboha*. Major Fára se snaží být zastáncem morálních hodnot. „Na zkazky o morálce, vině a trestu nejsem zvědavý. Tak žádný policajt prostě uvažovat nesmí. Vrah je vrah. A výkon práva přísluší jenom těm, které k tomu společnost zmocnila a basta.“<sup>104</sup> Nakonec se však ukáže, že ani Fára není chopen se těchto zásad držet. „(...) pokud jsem se někdy nezachoval tak úplně, jak mi kázaly vyhlášky, zákony a naše řády, bylo to proto, že mi moje svědomí kázalo jinak. Myslete si o tom, co chcete. Vyhlášky a zákony nejsou od Boha, (...).“<sup>105</sup>

Fára ponechal minimálně ve dvou případech vraha nepotrestaného, jelikož se rozhodl, že zavražděný člověk si smrt zasloužil. V těchto dvou případech považoval vraždu člověka jako zaslouženou odplatu. „Myslete si třeba, že jsem se i já dal na brigádu k národnímu podniku Boží mlýny.“<sup>106</sup> Jansa v tomto románu nejvýrazněji zpracovává téma viny a trestu, slepé spravedlnosti a uplatnění vlastní moci.

Jansa do svých románů zhusta vsazuje úvahové pasáže, v nichž odhaluje velmi výraznou společenskou kritiku. Nejzřetelněji se tato kritika projevuje v románu *Stařec a mord*. V souvislosti s připomenutím historických událostí klade vypravěč před čtenáře otázky o povaze českého národa.<sup>107</sup> „Bída ducha je chronické české trauma. Od časů obrozenců v čamarách je v Čechách dáván za vzor duševní proletariát. Je to bludná iluze, že národ spasí prostý, nevzdělaný člověk, který má za ušima a srdce ze zlata. Byl by to celkem fajn ideál, až na to, že neexistuje.“<sup>108</sup> Vypravěč dále připomíná rozličné nelichotivé vlastnosti českého národa. „Slušnost je tu na bodě mrazu a mezilidské vztahy – darmo mluvit. (...) Tolik závisti a zavilé nenávisti mezi lidmi jsem opravdu nepoznal nikdy. (...)

<sup>103</sup> JANSÁ, Pavel: *Tajnosti Renaty L.* Šulc a spol., Praha, 2002, s. 242.

<sup>104</sup> JANSÁ, Pavel: *Záskok za pánaboha*. Moba, Brno, 2012, s. 64.

<sup>105</sup> Tamtéž, s. 136.

<sup>106</sup> Tamtéž, s. 176.

<sup>107</sup> KOŽUŠNÍKOVÁ, Petra. 2012. Pavel Jansa [online]. Spisovatelé a literatura UP [citováno 7. 4. 2013].

Dostupné z WWW: <<http://spisovatele.upol.cz/pavel-jansa/>>

<sup>108</sup> JANSÁ, Pavel: *Stařec a mord*. Moba, Brno, 2011, s. 84.

A vládne zde zvrácená logika. Kdo dodrží slovo, je za hlupáka. Kdo si v práci něco neukradne, je terčem posměchu.“<sup>109</sup>

Ve všech Jansových románech se objevuje citát z Bible, konkrétně z Evangelia svatého Jana<sup>110</sup>: „Kdo je bez viny/hříchu, ať po mně hodí kamenem.“. Tento citát v přeneseném významu říká, že málokdo může soudit činy ostatních lidí, jelikož ani on sám se zcela nepochybně vždy nezachoval tak, jak mu velelo jeho svědomí. Uvedený citát se v románech častokrát objevuje ve formě otázky, na níž se čtenáři většinou dostává odpovědi, že kamenem nemůže hodit nikdo, protože v dnešní společnosti, ovládané tržní ekonomikou, lidé vždy sledují především vlastní zájmy, a to bez ohledu na ostatní.

V románu *Kámošky až za hrob* se tímto citátem snaží ospravedlnit své jednání Iva Rodenová, když se rozhodne dopustit krádeže lidské identity. „Všichni by přijali roli bohaté dědičky, morálka nemorálka... (...) Nikoho nepoškodím, nikomu neublížím, akorát někomu pomůžu. Sobě. (...) Někdo by se asi zděsil, jak uvažuju. Ale ruku na srdce. Kdo je bez hříchu, ať hodí kamenem...“<sup>111</sup>

V románu *Stařec a mord* si vypravěč Tomáš Zich uvědomí, že přes veškeré křivdy, kterých se na něm dopustila jeho „osudová žena“, ji též nemůže soudit. „Nemohl jsem „hodit kamenem“, neměl jsem pražádnou zkušenost s duševními stavy opuštěných jednadvacetiletých dívek.“<sup>112</sup>

V románu *Záskok za pánaboha* se tímto citátem snaží obhájit své jednání i vypravěč Milan Marold. Připouští, že klade do popředí své vlastní zájmy a cíle. „Vytácejí mě bláboly o morálce z úst lidí, kteří se sami cítí být povoláni určovat, co je či není morální. Seberealizace opravdu nic zavrženíhodného. (...) Každý z nás k dosažení svého cíle volil jiné prostředky. Zamyslete se a teprve potom suďte. A kdo je bez hříchu, ať třeba hodí kamenem.“<sup>113</sup>

---

<sup>109</sup> JANSÁ, Pavel: *Stařec a mord*. Moba, Brno, 2011, s. 79.

<sup>110</sup> Jeruzalémská bible. Písmo svaté vydané Jeruzalémskou biblickou školou. Karmelitánské nakladatelství, Kostelní Vydří 2009–2010, s. 1856.

<sup>111</sup> JANSÁ, Pavel: *Kámošky až za hrob*. Moba, Brno, 2009, s. 102–103.

<sup>112</sup> JANSÁ, Pavel: *Poslední waltz*. Moba, Brno, 2008, s. 111.

<sup>113</sup> JANSÁ, Pavel: *Záskok za pánaboha*. Moba, Brno, 2012, s. 97.

## 9 POZICE DETEKTIVNÍ TVORBY PAVLA JANSY MEZI SOUČASNÝMI ČESKÝMI DETEKTIVKAMI

V této kapitole se pokusíme stanovit pozici Jansovy detektivní tvorby v naší současné detektivní prozaické tvorbě. Především pak jeho pozici v rámci edice *Původní česká detektivka*, kterou vydává brněnské nakladatelství Moba.

Brněnské nakladatelství Moba vzniklo ke konci roku 1991 a svou edici **Původní česká detektivka** vydává od roku 2000 jako ediční řadu výlučně českých detektivních románů od českých autorů.<sup>114</sup> V edici dosud publikovalo na padesát šest autorů, a to jak z generace nejstarší, tak i z autorů generace nastupující. Edice si získala v průběhu let velkou oblibu, jedná se o v současnosti nejprodávanější edici českých detektivních románů. Objevují se v ní pravidelně díla vyznamenaná Cenou Jiřího Marka nebo oceněná v literární soutěži „O poklad byzantského kupce“.<sup>115</sup>

Jak bylo uvedeno výše, Moba se v edici věnuje produkci nejstarší generace detektivních autorů. Mezi lety 2007 a 2008 v nakladatelství vyšla například již zmíněná trojice knih Jana Zábrany, které psal společně s teoretikem detektivního žánru Josefem Škvoreckým, *Vražda pro štěstí* (1962, Moba 2007), *Vražda se zárukou* (1964, Moba 2008) a *Vražda v zastoupení* (1967, Moba 2008).

V edici jsou dále vydávány knihy jedné z nejpoblárnějších autorek české detektivky Evy Kačírkové, jejíž tvorba se typově hlásí k Raymondu Chandlerovi. V edici vyšla jak její starší tvorba, tak i tvorba nejnovější. V edici bylo dosud vydáno dvanáct knih a další kniha (*Měsíční paprsek*) je k vydání připravována.

Tematicky se Kačírková často věnuje novým zbohatlíkům a propojení podsvětí s tzv. lepší společností, její detektivky se snaží přinést kritický pohled na dnešní společenskou realitu.<sup>116</sup> Vyznačují se velmi dobrou znalostí prostředí a psychologie postav. V knihách využívá místo postavy tzv. velkého detektiva spíše člověka, který byl do případu vtažen a nějakým způsobem s ním tedy souvisí.<sup>117</sup> Tuto formu představila již ve své prvotině

---

<sup>114</sup> Redakce. 2009. Stý svazek edice *Původní česká detektivka* [online]. Centrum detektivky [citováno 29. 3. 2013]. Dostupné z WWW: <<http://detektivky.bestfoto.info/cz/sty-svazek-edice-puvodni-ceska-detektivka-id2009020021>>

<sup>115</sup> Redakce. 2011. 150. detektivka v edici *Původní česká detektivka* [online]. Centrum detektivky [citováno 29. 3. 2013]. Dostupné z WWW: <<http://detektivky.bestfoto.info/cz/150-detektivka-v-edici-puvodni-ceska-detektivka-id2011090019>>

<sup>116</sup> CINGER, František. 2011. Současná česká detektivka soupeří s krimirománem [online]. Goethe-Institut Prag [citováno 30. 3. 2013]. Dostupné z WWW: <<http://www.goethe.de/ins/cz/pr/kul/duc/lit/kri/cs7334102.htm>>

<sup>117</sup> ZAMORA, Juan. 2008. Kačírková Eva [online]. Centrum detektivky [citováno 30. 3. 2013]. Dostupné z WWW: <<http://detektivky.bestfoto.info/cz/kacirkova-eva-id2008090111.html>>

*Masožravé rostliny* (1975, Moba 2012) nebo v knize *Sedm stupňů do pekla* (1981, Moba 2010). Dále si Kačírková vytvořila postavu svérázného kriminalisty Petra Borta, který se spíše než na sílu a tvrdost spoléhá na svůj psychologický odhad a smysl pro detail. Tuto postavu využívá v knihách *Jak si vosu staví hnízdo* (1987, Moba 2007), *Vraky bez pokladů* (1988, Moba 2008), *Liška na dálnici* (1992, Moba 2005), *Dívka v zrcadle* (Moba 2006), *Musíš mě zabít* (Moba 2007), *Na mrtvé je spolehnutí* (Moba 2008) a *Diamantová Lily* (Moba 2009).

Dalším značně populárním autorem detektivních příběhů je Václav Erben. Jeho třináct knih s postavou svérázného kriminalisty, kapitána Exnera, si získalo nebývale velkou popularitu, což mělo za následek stále nová vydání těchto knih. V současné době jsou v edici k dostání například knihy *Bláznova smrt* (1967, Moba 2006), *Znamení lyry* (1970, Moba 2006), *Denár v dívčí dlani* (1980, Moba 2003), *Poslední pád Mistra Materny* (1987, Moba 2002), *Trable anglického šlechtice v Čechách* (Moba 2000), *Efektivně mrtvá žena* (2002, Moba 2004) a *Vražda ve společnosti Consus* (2002, Moba 2011).

Psychologicky zaměřené detektivce, ovlivněné vlastní tvorbou krásné literatury, se věnuje Jana Moravcová. V edici prozatím vydala pět detektivních románů, ve kterých nechybí postupně odhalované tajemství a pečlivá motivace jednotlivých postav.<sup>118</sup> Inspirace dílem Agathy Christie se projevila v knize *Zločin pro slečnu Poirotovou* (2008). Motivy msty bývalých spolužáků zase zpracovává v knize *Třináctá kometa* (2009). Postavu nedobrovolného detektiva, který musí rozluštit tajemství jedné vily, využívá autorka v knize *Pinč baskervilský* (2007).

Ze své lékařské praxe psychiatra čerpá ve svých detektivních románech básník a prozaik Jan Cimický. Již ve své prvotině *Případy doktora Dvořáka* (1975) vytvořil svéráznou dvojici protagonistů – psychiatra Dvořáka a policisty Málka – kteří pak v mnoha dalších románech musí řešit případy související právě s Dvořákovou psychiatrickou praxí. Motivace pachatele zločinu v příbězích často souvisí s psychickou poruchou či deformací. Cimického detektivní romány se také vyznačují značným morálním podtextem. V edici dále Cimickému vyšly dva (do Francie situované) romány nazvané *Mladý Maigret* (2004) a *Zápisník Paula Maigreta* (2008), v nichž autor vytvořil postavu mladého komisaře Paula Maigreta, čímž vzdal hold postavě slavného detektiva Maigreta, kterou vytvořil francouzský autor detektivních románů Georges Simenon.

---

<sup>118</sup> CINGER, František. 2011. Současná česká detektivka soupeří s krimirománem [online]. Goethe-Institut Prag [citováno 30. 3. 2013]. Dostupné z WWW: <<http://www.goethe.de/ins/cz/prg/kul/duc/lit/kri/cs7334102.htm>>

Z mladších autorů si zasluhují pozornost například Juan Zamora a Veronika Černucká.

Juan Zamora začal nejprve jako autor drobných povídek, později navázal na tradici české detektivky tím, že si pro své knihy vytvořil dvojici „pátračů“, jimiž je amatérský detektiv Jiří Vitásek a vyšetřovatel pražské „mordparty“ major Dvořák.<sup>119</sup> Tyto postavy využil v knihách *Případ rozhádaných spolužáků* (2007) a *Tři panáky pro Evženku* (2009), kdy druhá kniha obsahuje dvě samostatné detektivní novely. Zamora ve svých knihách čerpá z policejních archivů a snaží se o originální pointu, kterou by čtenáře překvapil.<sup>120</sup>

Veronice Černucké vyšly v edici prozatím čtyři knihy. V roce 2011 debutovala knihou *Noc, kdy jsem měla zemřít*, jedná se o soubor devatenácti detektivních příběhů, které mají blíže k psychologickému thrilleru než ke klasické detektivce. O rok později autorka vydala další knihu povídek z anglosaského prostředí *Právo na vraždu* a román *Tajemství sedmi ještěrek*, ve kterých odkazuje k tradici klasické anglické detektivky tím, že se vraždí v jednom domě a případ musí rozluštit soukromá detektivka Tara. Prozatím poslední knihou je soubor třinácti povídek *Chut' na hřích* (2013), ve kterých autorka zpracovává téma slepé spravedlnosti.

Cestu současné české detektivky vidí František Cinger ve směřování k tzv. vyšší literatuře: „Je zřejmé, že česká literární podoba detektivního nebo krimi žánru si samozřejmě vybírá ty, kdo vedou vyšetřování, ale jejich smyslem není „jen“ odhalit pachatele, ale zároveň vypovědět něco víc o životě u nás na počátku 21. století i o společenských či psychologických příčinách kriminálních činů.“<sup>121</sup>

Podobný názor, který lze nalézt v článku *Případ detektivka*, zastává i sám šéfredaktor nakladatelství Moba Pavel Kosatík, který tvrdí, že: „Tématem valné části současné české detektivky je organizovaný zločin, obchod s drogami, bílým masem, ale i korupce a propletení politiky s nezákonnými kšefty. Jde zkrátka o odraz dnešního života, aktuálních problémů společnosti, které čtenáře přitahují.“<sup>122</sup>

Pavel Mandys se v článku *Proč se u Rýna vraždí lépe než pod Řípem*<sup>123</sup> zamýšlí nad tím, proč se i dnešní autoři detektivek neustále drží předválečné tradice této tvorby. Českou scénu označuje za konzervativní a archaickou, především pak ve srovnání s německou

---

<sup>119</sup> CINGER, František. 2011. Současná česká detektivka soupeří s krimirománem [online]. Goethe-Institut Prag [citováno 30. 3. 2013]. Dostupné z WWW: <<http://www.goethe.de/ins/cz/pr/kul/duc/lit/kri/cs7334102.htm>>

<sup>120</sup> Tamtéž.

<sup>121</sup> Tamtéž.

<sup>122</sup> FORMÁNEK, Jaroslav. 2008. Případ detektivka [online]. Respekt [citováno 4. 4. 2013]. Dostupné z WWW: <[http://respekt.ihned.cz/index.php?p=R00000\\_d&&article\[id\]=36381570](http://respekt.ihned.cz/index.php?p=R00000_d&&article[id]=36381570)>

<sup>123</sup> MANDYS, Pavel. 2011. Proč se u Rýna vraždí lépe než pod Řípem [online]. Goethe-Institut Prag [citováno 31. 3. 2013]. Dostupné z WWW: <<http://www.goethe.de/ins/cz/pr/kul/duc/lit/kri/cs7838974.htm>>

tvorbou. Tímto srovnáním se, vzhledem k tématu práce, nebudeme zabývat, je však vhodné toto zamyšlení zmínit. Za viníky této situace označuje samotné čtenáře, o kterých říká: „Čeští čtenáři detektivek jsou silně konzervativní, nejraději mají ty autory, které již dobře znají, nejlépe pak ještě z doby před rokem 1989, kdy v tom neměli zmatek, protože nevycházelo tak nepřehledné množství titulů. Typický český čtenář detektivky je starší padesáti let, u knihy si chce odpočinout, spoléhá se na prověřené autory či edice a nemá náladu na experimenty. (...), náročnější čtenáři detektivkou pohrdají.“

Podle Mandyse je poněkud frustrující, že i nejmladší generace autorů detektivní literatury tvoří v rámci tradičních a zavedených pravidel, kdy i nejmladší český autor Juan Zamora se ve své tvorbě hlásí k tradici jednoduchých „whodonitek“ (z anglického „Who done it?“ neboli „Kdo to udělal?“).<sup>124</sup>

Tradici jednoduchých „whodonitek“ se ve svých třech knihách vydaných v nakladatelství Motto naopak snaží vyhnout mladá spisovatelka Michaela Klevisová. V knihách *Kroky vraha* (2007), za kterou získala Cenu Jiřího Marka, *Zlodějka příběhů* (2009) a *Dům na samotě* (2011) se autorka svým stylem snaží přiblížit tvorbě anglické spisovatelky Phyllis Dorothy Jamesové.

Její tvorba se řadí k odnoži psychologické detektivky, kde se krom zločinu samotného snaží zaměřit i na pestré lidské osudy. Společným rysem všech tří románů je tedy nejen ohledávání mrtvol, ale též traumat čerstvě vykrytalizované české střední třídy na prahu 21. století.<sup>125</sup> Vyšetřovatelem zločinu je ve všech knihách inspektor pražské kriminálky Josef Bergman, který však v knihách není nikdy postavou hlavní. Tímto rysem má velmi blízko k tvorbě Pavla Jansy, v jehož románech má vyšetřovatel vraždy shodně roli pouze okrajovou.

Policejního vyšetřovatele (jako hlavní postavu) využívá ve svém románu *Případ pro exorcistu* (Paseka 2012) olomoucký spisovatel Michal Sýkora. Příběh se odehrává v současnosti v obci Štěpánov u Olomouce. Tým detektivů v čele s Marií Výrovou musí vyšetřit vraždu mladé dívky, která vypadá jako oběť nepovedeného exorcismu.<sup>126</sup> Sýkora

---

<sup>124</sup> MANDYS, Pavel. 2011. Proč se u Rýna vraždí lépe než pod Řípem [online]. Goethe-Institut Prag [citováno 31. 3. 2013]. Dostupné z WWW: <<http://www.goethe.de/ins/cz/pa/kul/duc/lit/kri/cs7838974.htm>>

<sup>125</sup> KAFKA, Tomáš. 2011. Detektivka neumřela, díky střední třídě [online]. Zpravodajský server Lidových novin [citováno 4. 4. 2013]. Dostupné z WWW: <[http://www.lidovky.cz/detektivka-neumrela-diky-stredni-tride-d9v-/kultura.aspx?c=A111019\\_150919\\_ln\\_kultura\\_btt](http://www.lidovky.cz/detektivka-neumrela-diky-stredni-tride-d9v-/kultura.aspx?c=A111019_150919_ln_kultura_btt)>

<sup>126</sup> CERMANOVÁ, Lucie. 2012. Případ pro exorcistu (Michal Sýkora) [online]. Centrum české detektivky [citováno 4. 4. 2013]. Dostupné z WWW: <<http://detektivky.bestfoto.info/cz/view.php?cislocclanku=2012020017>>

ve své knize pečlivě dodržuje pravidla žánru, jelikož Výrová je typem detektiva, který k případu přistupuje deduktivní metodou.<sup>127</sup>

Dalším spisovatelem spjatým s městem Olomouc je Roman Ludva. Jeho románová tvorba víceméně naplňuje koncept intelektualizované konzumní literatury.<sup>128</sup> Ve složitě konstruovaných příbězích v románech *Smrt a křeslo* (1996), *Žena sedmi klíčů* (1997), *Jezdci pod slunečníkem* (1999) a *Stěna srdce* (2001) Ludva využívá prostředků moderního detektivního románu, současně však zpracovává i další tematické roviny (úvahy o literatuře a umění a reflexe vlastní tvorby) a vygradované napětí nebývá v závěru korunováno rozluštěním záhady ani překvapivou pointou.<sup>129</sup>

Jeho prozatím poslední román *Falzum* (2012) obsahuje pět rozsáhlých detektivních povídek z uměleckého prostředí, které spojují postavy dvou policejních vyšetřovatelů, Josefa Rambouska, pražského kavárenského intelektuála a Kryštofa Fridricha, venkovana z Beskyd se zálibou v jízdách v řádech.<sup>130</sup>

Jak lze z výše uvedeného vyvodit, v české literatuře má poněkud větší tradici detektivní příběh s postavou detektiva, jemuž v pátrání po pachateli pomáhá postava obyčejného člověka.

Jansa se z tohoto trendu vymyká. Má blízko k tvorbě Evy Kačírkové, kdy ve většině románů využívá spíše člověka, který byl do případu vtažen, protože s ním, vzhledem k událostem před vraždou, nějakým způsobem souvisí. Postavy detektiva jako primárního hrdiny využívá pouze ve svém posledním románu *Záskok za pánaboha*, v ostatních knihách je přítomnost postavy detektiva minimalizována. Navíc Jansa ve svých románech shodně využívá subjektivní ich-formu vyprávění.

Autor detektivek Juan Zámora o Jansově autorské metodě říká<sup>131</sup>, že Jansa v knihách nevypráví čistokrevnou detektivku, příběh by většinou neobstál před Desaterem pátera Knoxe, jelikož ani pozorní čtenáři nemohou z průběžně odhalených stop vraha odhalit, Jansa navíc často rád odbíhá od hlavní linie a poučuje.

---

<sup>127</sup> SEVERA, Jiří. 2012. Michal Sýkora [online]. Spisovatelé a literatura UP [citováno 4. 4. 2013]. Dostupné z WWW: <<http://spisovatele.upol.cz/michal-sykora/>>

<sup>128</sup> GILK, Erik. 2007. Roman Ludva [online]. Slovník české literatury po roce 1945 [citováno 4. 4. 2013]. Dostupné z WWW: <<http://www.slovníkceskeliteratury.cz/showContent.jsp?docId=1337>>

<sup>129</sup> Tamtéž.

<sup>130</sup> MANDYS, Pavel. 2012. Ludva, Roman: Falzum (in HN) [online]. ILiteratura [citováno 4. 4. 2013]. Dostupné z WWW: <<http://www.iliteratura.cz/Clanek/30475/ludva-roman-falzum-in-hn>>

<sup>131</sup> ZAMORA, Juan. 2012. Záskok za pánaboha (Pavel Jansa) [online]. Centrum detektivky [citováno 29. 3. 2013]. Dostupné z WWW: <<http://detektivky.bestfoto.info/cz/zaskok-za-panaboha-pavel-jansa-id2012040020>>

Zamora dále uvádí: „Jak bývá u Jansy zvykem (...), příběh není jen o spáchání zločinu, kdy by se poté vyšetřovali jednotliví podezřelí. Síla Jansových příběhů je podle mého v líčení mezilidských vztahů, takový společenský román, kde se kromě jiného i vraždí, (...).“<sup>132</sup> Ve většině románů je odhalování stop a vyšetřování vraždy vedeno buď mimo hlavní děj románu či dokonce mimo vlastní text románu, což staví Jansovu tvorbu do značně specifické pozice. Jansa využívá detektivky jako jakési moderní formy společenského románu.

---

<sup>132</sup> ZAMORA, Juan. 2011. Stařec a mord (Pavel Jansa) [online]. Centrum detektivky [citováno 29. 3. 2013]. Dostupné z WWW: <<http://detektivky.bestfoto.info/cz/starec-a-mord-pavel-jansa-id2011090002>>

## ZÁVĚR

Po úvodním představení spisovatele Pavla Jansy a jeho beletristické tvorby jsme se v této práci zaměřili především na analýzu jednotlivých románů s detektivní zápletkou. Soustředili jsme se na romány *Tajnosti Renaty L.*, *Malér pana Mahlera*, *Poslední waltz*, *Malér s modrou krví*, *Kámošky až za hrob*, *Stařec a mord* a *Záskok za pánaboha*, které byly východiskem pro dílčí analýzy.

V práci jsme nejprve charakterizovali typická místa vyskytující se v námi vybraných románech, a to jak prostředí fiktivních moravských měst, tak i prostředí nemocničních komplexů a vil novodobých maloměstských zbohatlíků.

V dalších kapitolách jsme se zaměřili na charakteristiku specifických rysů Jansovy autorské metody. Charakteristickým rysem Jansovy autorské metody je odsunutí epické premisy, tedy spáchaného zločinu, do středu děje, zatímco předchozí části jsou zaměřeny na představení postav a vylíčení jejich základních vztahů. Jansa se ve většině románů vyhýbá popisům místa činu či nalezeného těla. Vyšetřování se v Jansových románech zaměřuje především na nemateriální stopy, tedy pravděpodobný motiv pachatele a tvoří pouze okrajovou složku výše uvedených románů.

Dále jsme v této práci charakterizovali vyprávěcí postupy, které Jansa ve svých románech využívá. V první řadě k nim patří vyprávění v první osobě. Vypravěč je součástí příběhu a zároveň se značnou měrou podílí na jeho rozvoji. Pouze v dílčích pasážích některých románů Jansa využívá pro detektivní tvorbu obvyklejší objektivní vyprávění ve třetí osobě. Specifickým rysem Jansových detektivních románů jsou dále četné změny perspektivy v dílčích částech vyprávění jednotlivých románů, ke kterým dochází v důsledku střídání několika odlišných vypravěčů.

V následující části práce jsme se věnovali Jansově snaze o společensko-kritický tón ve výše uvedených románech. Postavy Jansových románů si jsou plně vědomi vlastních špatných vlastností a morální nedostatečnosti. V tomto směru jsou nedostatečné i jeho postavy detektivů, které se neostýchají pro potrestání zločince uplatnit vlastní moc vycházející z jejich vlastního pojetí spravedlnosti. Autor do svých románů vsazuje úvahy, v nichž odhaluje výraznou kritiku společnosti a české povahy. V románech se v rámci této kritiky objevují i biblické aluze a otázky o vině, hříchu a Božím soudu.

V poslední části práce jsme se pokusili stanovit pozici Jansovy detektivní tvorby mezi současnými českými detektivkami. Na základě analýzy vybraných románů jsme odhalili, že Jansova detektivní tvorba má svým psychologickým pojetím blízko k detektivkám Evy

Kačírkové či Michaely Klevisové. Zpracováním tématu slepé spravedlnosti je Jansova tvorba blízká tvorbě mladé autorky Veroniky Černucké. S olomouckým autorem Romanem Ludvou jej spojuje především využití prostředků detektivního románu pro zobrazení dalších tematických rovin (úvahy o současné kultuře či společnosti).

Pavel Jansa je považován za jednu z nejvýraznějších osobností současné české detektivní tvorby. Jeho romány usilují o překročení typických rysů detektivní tvorby, ať už se jedná o kompozici těchto románů či postavy detektivů. Jansa své romány s detektivní zápletkou obohacuje o rozsáhlé úvahové pasáže, jež mají silně společensko-kritický tón a také značné množství intertextových vazeb a odkazů. Z Jansových románů lze jasně vycítit snahu o překročení zažitých pravidel detektivní literatury a přiblížit se svou tvorbou spíše románům společenským. Tato snaha vede autora k neustálé práci s již vydanými texty, návratům k prostředí a typickým postavám, a především pak k neutuchající činnosti na románech nových. Výše zmíněné rysy Jansových románů s detektivní zápletkou jej vymezují vůči značné části současné detektivní produkce, jež se hlásí především k tradičním a zavedeným pravidlům anglické detektivní školy.

## ANOTACE

Příjmení a jméno autora: Kolářková Gaja

Název katedry a fakulty: katedra bohemistiky, Filozofická fakulta Univerzity Palackého

Název bakalářské práce: Detektivní cyklus Pavla Jansy

Vedoucí diplomové práce: prof. PhDr. Lubomír Machala, CSc.

Počet znaků: 94 870

Počet příloh: 0

Počet titulů použité literatury: 38

Klíčová slova: Pavel Jansa, detektivní literatura, současní detektivní autoři, Původní česká detektivka, detektivní postupy, společensko-kritický aspekt, analýza narativu, kompozice

Tématem této bakalářské práce je detektivně románová tvorba Pavla Jansy. Práce si klade za cíl postihnout specifické využití detektivkových postupů v Jansových románech s kriminální zápletkou. První část práce představuje základní rysy a pravidla detektivní literatury a její vývoj ve světovém i českém kontextu. Následující část seznamuje s osobností a tvorbou Pavla Jansy. V další části se práce zabývá specifickými rysy Jansovy autorské metody. Přestavuje prostředí Jansových románů a Jansovu autorskou metodu. Dále práce charakterizuje Jansovy vyprávěcí postupy a kriticko-společenský podtón jeho detektivních románů. Poslední část práce se snaží zařadit Jansovy romány s kriminální zápletkou do kontextu současné české detektivní produkce.

This bachelor's thesis introduces the cycle of detective novels by Pavel Jansa. The thesis aims to capture the specific use of detective methods in Jansa's novels with criminal plot. The first part of this thesis presents the general characteristics and rules of detective literature and its development in the global and Czech context. The following part of this thesis introduces the personality and work of Pavel Jansa. The next part of this thesis deals with the specific features of Jansa's creative method. It presents an overview of the various locations, where mentioned detective stories take place. In addition, the thesis characterizes Jansa's narrative techniques and explores the socio-critical undertone of Jansa's detective novels. The last part of this thesis attempts to draw a parallel between his novels and the work of other Czech detective authors.

## SUMMARY

This bachelor thesis aims to introduce the cycle of detective novels by Pavel Jansa. The thesis aims to capture the specific use of detective methods in Jansa's novels with criminal plot. The first part of this thesis presents the general characteristics and rules of detective literature and its development in the global and Czech context. The thesis also introduces the life, personality and work of Pavel Jansa.

The following part of the thesis deals with the specific features of Jansa's creative method. The thesis analyzes Jansa's detective novels, namely the novels *Tajnosti Renaty L.*, *Malér pana Mahlera*, *Poslední waltz*, *Malér s modrou krví*, *Kámošky až za hrob*, *Stařec a mord* and *Záskok za pánaboha*. The thesis presents an overview of the various locations, where mentioned detective stories take place. A considerable number of Jansa's detective novels take place in hospitals or in the mansions of present-day small-town profiteers.

In addition, the thesis focuses on the characterization of Jansa's application of general detective techniques to his work. One of the most distinctive features of Jansa's work is the displacement of murder to the middle of the story, rather than placing it near the beginning of it. In most of his detective novels Jansa avoids description of the crime scene and inspection of the murdered body. The investigation of the murder focuses on non-material traces, mainly on the motive of the killer.

In addition, the thesis characterizes Jansa's narrative techniques. Jansa's narrators are part of the narration and are involved in the development of the story. In each novel Jansa uses several narrators, a feature that brings quite a significant change of the narrative perspective.

In the next section, the thesis explores the socio-critical undertone of Jansa's detective novels. Jansa enriches his novels with extensive critical thoughts about modern society, negative personal attributes of Czech people and problematic perception of their moral choices. Jansa's detective characters are aware of their insufficiencies and lack of moral scruples. In this respect, the actions of Jansa's detectives are highly questionable or even controversial as they do not hesitate to exercise their personal power to punish criminals and murderers in accordance with their own concept of rightful justice.

Jansa's detective novels are considerably intertextual, Jansa frequently refers to works of fiction of other Czech authors. Jansa also occasionally uses biblical references with respect to the questions of guilt, personal sins and the Last Judgement.

Pavel Jansa is considered to be one of the most distinctive authors of contemporary Czech detective literature. This thesis attempts to draw a parallel between his novels and the work of other Czech authors, such as Eva Kačírková or Michaela Klevisová, with whom he shares an interest in psychological aspects of detective literature. The concept of blind justice is also often reflected in Jansa's novels, which connects his work with the work of Veronika Černucká. In his novels Jansa tries to go beyond the general rules and characteristics of detective literature. This aspect of his novels associates him with the work of Roman Ludva.

These specific creative methods of Jansa's detective novels significantly differentiate him and his work from most of the contemporary authors of Czech detective literature, who strongly endorse the traditional rules of the English detective production.

## LITERATURA A INTERNETOVÉ ZDROJE

### Primární literatura

JANSA, Pavel: Tajnosti Renaty L. Šulc a spol., Praha 2002.

JANSA, Pavel: Malér pana Mahlera. Moba, Brno, 2007.

JANSA, Pavel: Poslední waltz. Moba, Brno, 2008.

JANSA, Pavel: Malér s modrou krví. Moba, Brno, 2009.

JANSA, Pavel: Kámošky až za hrob. Moba, Brno, 2009.

JANSA, Pavel: Stařec a mord. Moba, Brno, 2011.

JANSA, Pavel: Záskok za pánaboha. Moba, Brno, 2012.

### Sekundární literatura

CIGÁNEK, Jan: Umění detektivky. Státní nakladatelství dětské literatury, Praha, 1962.

CINGER, František. 2011. Současná česká detektivka soupeří s krimirománem [online].

Goethe-Institut Prag [citováno 30. 3. 2013]. Dostupné z WWW:

<<http://www.goethe.de/ins/cz/pra/kul/duc/lit/kri/cs7334102.htm>>

CERMANOVÁ, Lucie. 2008. Jansa Pavel [online]. Centrum české detektivky [citováno 29. 3. 2013]. Dostupné z WWW: <<http://detektivky.bestfoto.info/cz/jansa-pavel-id2008090106.html>>

CERMANOVÁ, Lucie. 2012. Případ pro exorcistu (Michal Sýkora) [online]. Centrum české detektivky [citováno 4. 4. 2013]. Dostupné z WWW:

<<http://detektivky.bestfoto.info/cz/view.php?cislocclanku=2012020017>>

CHESTERTON, Gilbert Keith: Obrana detektivek. In: Ohromné maličkosti. Vyšehrad, Praha 1994.

ČAPEK, Karel: Holmesiana čili o detektivkách. In: Marsyas čili na okraj literatury. František Borový, Praha 1941.

ČAPEK, Karel: Holmesiana čili o detektivkách. In: Marsyas čili na okraj literatury. Československý spisovatel, Praha, 1971.

DOLEŽEL, Lubomír: Narativní způsoby v české literatuře. Československý spisovatel, Praha, 1993.

FORMÁNEK, Jaroslav. 2008. Případ detektivka [online]. Respekt [citováno 4. 4. 2013]. Dostupné z WWW: <[http://respekt.ihned.cz/index.php?p=R00000\\_d&&article\[id\]=36381570](http://respekt.ihned.cz/index.php?p=R00000_d&&article[id]=36381570)>

GILK, Erik. 2007. Roman Ludva [online]. Slovník české literatury po roce 1945 [citováno 4. 4. 2013]. Dostupné z WWW: <<http://www.slovníkceskeliteratury.cz/showContent.jsp?docId=1337>>

GRYM, Pavel: Sherlock Holmes a ti druzí. Čtení o detektivech a detektivkách. Vyšehrad, Praha 1988.

HRABÁK, Josef: Napínavá četba pod lupou: Ze studií o paraliteratuře. Československý spisovatel, Praha 1986.

JAMESOVÁ, Phyllis Dorothy: Povídání o detektivkách. MOTTO, Praha 2011.

Jeruzalémská bible. Písmo svaté vydané Jeruzalémskou biblickou školou. Karmelitánské nakladatelství, Kostelní Vydří 2009–2010.

KAFKA, Tomáš. 2011. Detektivka neumřela, díky střední třídě [online]. Lidové noviny [citováno 4. 4. 2013]. Dostupné z WWW: <[http://www.lidovky.cz/detektivka-neumrela-diky-stredni-tride-d9v-/kultura.aspx?c=A111019\\_150919\\_ln\\_kultura\\_btt](http://www.lidovky.cz/detektivka-neumrela-diky-stredni-tride-d9v-/kultura.aspx?c=A111019_150919_ln_kultura_btt)>

KOŽUŠNÍKOVÁ, Petra. 2012. Pavel Jansa [online]. Spisovatelé a literatura UP [citováno 7. 4. 2013]. Dostupné z WWW: <<http://spisovatele.upol.cz/pavel-jansa/>>

MANDYS, Pavel. 2012. Ludva, Roman: Falzum (in HN) [online]. ILiteratura [citováno 4. 4. 2013]. Dostupné z WWW: <<http://www.iliteratura.cz/Clanek/30475/ludva-roman-falzum-in-hn>>

MANDYS, Pavel. 2011. Proč se u Rýna vraždí lépe než pod Řípem [online]. Goethe-Institut Prag [citováno 31. 3. 2013]. Dostupné z WWW: <<http://www.goethe.de/ins/cz/pra/kul/duc/lit/kri/cs7838974.htm>>

MOCNÁ, Dagmar; PETERKA, Josef: Encyklopedie literárních žánrů. Paseka, Praha 2004.

PAVERA, Libor; VŠETIČKA, František: Lexikon literárních pojmů. Nakladatelství Olomouc, Olomouc 2002.

PETRŮ, Eduard: Hodnotová hierarchie literatury. In: Kol. autorů: Literatura a komerce. Vydavatelství Univerzity Palackého, Olomouc 2004.

REDAKCE. 2011. 150. detektivka v edici Původní česká detektivka [online]. Centrum detektivky [citováno 29. 3. 2013]. Dostupné z WWW: <<http://detektivky.bestfoto.info/cz/150-detektivka-v-edici-puvodni-ceska-detektivka-id2011090019>>

REDAKCE. 2009. Stý svazek edice Původní česká detektivka [online]. Centrum detektivky [citováno 29. 3. 2013]. Dostupné z WWW: <<http://detektivky.bestfoto.info/cz/sty-svazek-edice-puvodni-ceska-detektivka-id2009020021>>

SEVERA, Jiří. 2012. Michal Sýkora [online]. Spisovatelé a literatura UP [citováno 4. 4. 2013]. Dostupné z WWW: <<http://spisovatele.upol.cz/michal-sykora/>>

SIROVÁTKA, Oldřich: Literatura na okraji. Československý spisovatel, Praha 1990.

SVOBODA, Pavel. 2008. Ironický vypravěč Pavel Jansa [online]. Britské listy [citováno 29. 3. 2013]. Dostupné z WWW: <<http://blisty.cz/art/42435.html>>

ŠKVORECKÝ, Josef: Nápady čtenáře detektivek. Interpress, Praha, 1990.

TODOROV, Tzvetan: Typologie detektivního románu, In: Poetika prózy. Triáda, Praha 2000.

ZAMORA, Juan. 2008. Kačírková Eva [online]. Centrum detektivky [citováno 30. 3. 2013]. Dostupné z WWW: <<http://detektivky.bestfoto.info/cz/kacirkova-eva-id2008090111.html>>

ZAMORA, Juan. 2011. Stařec a mord (Pavel Jansa) [online]. Centrum detektivky [citováno 29. 3. 2013]. Dostupné z WWW: <<http://detektivky.bestfoto.info/cz/starec-a-mord-pavel-jansa-id2011090002>>

ZAMORA, Juan. 2012. Záskok za pánaboha (Pavel Jansa) [online]. Centrum detektivky [citováno 29. 3. 2013]. Dostupné z WWW: <<http://detektivky.bestfoto.info/cz/zaskok-za-panaboha-pavel-jansa-id2012040020>>